

Technická univerzita v Liberci
Fakulta pedagogická

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Petr Babický

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Penitenciární péče

Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH ADAPTAČNÍ POTÍŽE
EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR ADAPTABILITY
PROBLEMS

Autor:

Petr Babický
Maršovská 1520/16
415 01 Teplice

Podpis autora: _____

Vedoucí práce: Mgr. Bohumila Güntherová

Počet:

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
51	0	1	20	19	4 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce.

V Liberci dne: 30. 4. 2007

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Petr Babický
Adresa: Maršovská 1520/16, 415 01 Teplice

Studijní program Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023

Název práce: EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH
ADAPTAČNÍ POTÍŽE

Název práce v angličtině : EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR
ADAPTABILITY PROBLEMS

Vedoucí práce: Mgr. Bohumila Güntherová

Termín odevzdání práce: 30. 04. 2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Petr Babický

Datum: 28. 01. 2006

Podpis studenta:

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30. 4. 2007

Podpis:

Poděkování

Upřímné poděkování za vedení mé bakalářské práce patří Mgr. Bohumile Güntherové, s jejíž pomocí jsem byl schopen do mé práce vnést větší profesionalitu a odbornost a dosáhnout tak bezesporu vyšší výsledné úrovně.

Dále bych chtěl poděkovat Celeste Ferrara a Pavlu Vodičkovi, kteří mi pomohli s překladem dotazníku do jiných jazyků.

A nakonec děkuji za trpělivost Petře Salajkové.

Název bakalářské práce: Emigranti a uprchlíci a jejich adaptační potíže

Název bakalářské práce: Emigrants and refugees and their adaptability problems

Jméno a příjmení autora: Petr Babický

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2006/2007

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bohumila Güntherová.

Resumé:

Bakalářská práce se zabývala problematikou emigrantů a uprchlíků a jejich adaptačními potížemi. Jejím cílem bylo analyzovat a zjistit, jaké důvody způsobují potíže emigrantům a uprchlíkům při adaptaci v nové společnosti. Práci tvořily dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentace odborných zdrojů objasňovala problematiku uprchlictví a emigrace. Dále se zabývala vývojem této problematiky až do současné doby. Praktická část zajišťovala pomocí dotazníku postoje 40 cizinců v současnosti žijících na území České republiky. Jako metodou dokreslující situaci byly provedeny dva rozhovory. Výsledky ukazovaly na možnosti zlepšení v této oblasti a vyústěly v konkrétní navrhovaná opatření. Za největší přínos práce vzhledem k řešené problematice bylo možné považovat navrhnuté možnosti pro zlepšení situace.

Klíčová slova: adaptace, migrace, uprchlík, dotazník, rozhovor, multikulturalismus, azylová politika, opatření.

Summary:

This bachelor work dealt with issues of emigrants and refugees and with their adaptability problems. Main goal was to analyze and find out reasons, that cause to emigrants and refugees major problems while adapting into new society. There were two main parts of this work. First was theoretical part, which using processing presentation sources tried to make clear the issues of emigration and fugitive. Then it deals with its progress until nowadays. The other, practical part, by using a questionnaire was looking to see the attitude of 40 foreigners living in the area of Czech Republic. As a method to clear up whole situation were done two interviews. Results showed that there is still space for improving the situation; it led in

particular suggested action. The biggest contributions of this work, with regard to this issue, are proposed options for improving the whole situation.

Keywords: adaptation, migration, refugee, questionnaire, conversation, Multicultural, asylum policy, precaution.

Obsah

1 Úvod	9
2 Teoretické zpracování problematiky	11
2.1 Vymezení základních pojmů	11
2.1.1 Základní pojmy	11
2.1.2 Rozdílná role uprchlíka a emigranta	12
2.1.3 Problémy adaptace na nové prostředí	13
2.1.4 Včlenění cizince do společnosti	13
2.1.5 Pojem multikulturalismus a migrace	14
2.2 Mezinárodní právo a azylová problematika	15
2.3 Situace v ČR	17
2.3.1 Vývoj uprchlictví a emigrace	17
2.3.2 Současná azylová situace	20
2.3.3 Právní úprava zákona o azylu v ČR	22
2.3.4 Statistika migrace v ČR	24
2.3.5 Adaptace na nové prostředí	24
2.3.6 Organizace zabývající integrací se uprchlíků a emigrantů	25
2.3.6.1 Člověk v tísní	25
2.3.6.2 Mezinárodní organizace pro migraci	25
2.3.6.3 Občanské sdružení Berkat	25
2.3.6.4 Sdružení Česká katolická charita	26
2.4 Situace v jiných zemích EU	26
2.4.1 Situace na Slovensku	26
2.4.2 Situace v Rakousku	27
2.4.3 Situace v Německu	27
2.4.4 Situace v Polsku	28

2.4.5 Situace v Maďarsku.....	28
3 Praktická část.....	29
3.1 Cíl praktické části.....	29
3.2 Použité metody	29
3.2.1 Průzkum.....	30
3.2.1.1 Stanovení předpokladů	30
3.2.1.4 Pilotáž.....	31
3.2.1.2 Popis zkoumaného vzorku.....	31
3.2.1.3 Průběh průzkumu.....	31
3.2.1.5 Výsledky průzkumu.....	32
3.2.1.6 Interpretace výsledků z průzkumu.....	43
3.2.2 Rozhovory	43
3.2.2.1 Uprchlík ze Sýrie.....	44
3.2.2.2 Postavení Kurdů v Sýrii.....	44
3.2.2.3 Výtah z rozhovoru	44
3.2.2.4 Uprchlík z Číny	45
3.2.2.5 Výtah z rozhovoru	45
3.2.2.6 Shrnutí rozhovorů.....	46
3.3 Shrnutí výsledků praktické části.....	46
4 Závěr.....	47
5 Seznam použitých zdrojů	49
6 Seznam příloh.....	51

1 Úvod

Migrace a uprchlictví je problém, který je v současné době více či méně zanedbáván a opomíjen. Přitom závažnost tohoto problému, který možná není na první pohled až tak patrný, často přímo či nepřímo souvisí s negativními jevy ve společnosti. A v širším pojetí se stává, že migrace a uprchlictví je často chápána jako projev negativního působení ve společnosti, místo toho, aby uprchlictví a migrace bylo chápáno jako přirozená lidská vlastnost žít tam, kde se bude žít lépe. Toto je však zastíněno vážnými sociálními problémy, které jsou doprovázeny kriminalitou, diskriminací a dalšími podobnými procesy spojené se špatnou adaptací do dané společnosti. Na základě poznatků obsažených v této práci nemusíme tedy migranty a uprchlíky považovat za něco, co by nás mělo ohrožovat, a vše se odvíjí od systémového řešení tohoto problému daným státem.

Vzhledem k tomu, že podstatou problému uprchlíků a emigrantů je široká oblast všelijakých skutečností spjatých s obecnými otázkami migrace, bylo nutné zabývat se zvoleným tématem v širších souvislostech. Souhrn souvislostí, které zde budou uvedeny, znamenají jak zátěž pro společnost, která tyto problémy musí řešit, tak i pro samotné migranty a zvláště pak uprchlíky.

Teoretická část se v jednotlivých kapitolách bude zabývat pravým důvodem procesu migrace a uprchlictví a bude vysvětlen rozdíl mezi nimi. Dále bude učiněn pokus o objasnění pojmu multikulturalismus jako ideje hledající jednotící princip, který by měl svým způsobem vést k zajištění bezkonfliktního soužití odlišných kulturních skupin. Ve vztahu k problematice migrace a pojetí domova jako integrujícího momentu bude naznačena různost pohledu na řešení otázek spojených s existencí multikulturní společnosti. Dále je nutné v teoretické části poukázat na historické souvislosti spojené s emigračními trendy na území ČR a také systémy a zákony, které postavení emigrantů a uprchlíků nějakým způsobem upravují. Pro účely srovnání postavení emigrantů a uprchlíků bude poukázáno na způsob, jak tuto problematiku řeší okolní země. A v poslední řadě bude nahlédnuto na pravé důvody emigrace či uprchnutí do jiné země. Zde bude uvedeno i několik okolností způsobující odchod z rodné země

Praktická část se bude podrobněji zabývat průzkumem, který bude mít za úkol potvrdit či vyvrátit předem stanovené předpoklady spojené s uprchlictvím a emigrací. K lepšímu pochopení a pro dokreslení dané problematiky zde bude uvedeno několik případových studií. Na základě údajů uvedených v praktické části bude upřesněno, kde a v které oblasti je problém doposud neřešen či opomíjen. Vzhledem k tomu, že tato problematika je pro ČR

stále nová a diskutovaná ve svém zárodku, tak bylo často vycházeno z rozhovorů s pracovníky, kteří se touto problematikou profesně zabývají a lidmi, kteří tuto zkoušku, být emigrantem či uprchlíkem, sami vyzkoušeli.

Cílem této práce je v současné době zmapovat situaci emigrantů a uprchlíků a poukázat na jejich adaptační potíže často spojené s negativním průběhem při snaze o začlenění do nové společnosti. Tato problematika bude, jak v teoretické tak i praktické části, analyzována a bude zdrojem pro nastínění náhledu z různých úhlů pohledu. Na základě dostupných materiálů a získaných skutečností, bude možné nabídnout možné řešení současné situace.

2 Teoretické zpracování problematiky

2.1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole bude objasněno několik pojmů, které jsou pro tuto práci důležité, a je velmi potřebné pochopit jejich význam. Pojmy se dotýkají v užších i v širších souvislostech s procesem migrace do jiné země a o způsobu splynutí či nesplynutí s novou společností.

2.1.1 Základní pojmy

Etnikum nebo etnická skupina je skupina lidí, kteří mají společný původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou. Etnicita je pak vzájemně provázaný systém kulturních, materiálních, duchovních, společenských, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu, působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu. Základním znakem etnika a etnicity je jazyk a teritorium. Etnická příslušnost je sounáležitost jednotlivce s etnickým společenstvím na základě objektivních a subjektivních komponentů jeho etnicity.¹

Etnické vědomí je vědomí sounáležitosti s určitou etnickou skupinou na základě společně sdílených objektivních komponentů etnicity nebo rodového původu. Jako forma společenského vědomí je souhrnem názorů na původ, etnický prostor (vlast), historické osudy, postavení, úlohu a povahu vlastního etnika a jeho místo mezi ostatními etniky.²

Rasizmus je souhrnné označení pro takové jednání, které překračuje vnímání rasových odlišností a přetváří se na nepřátelské aktivity vůči příslušníkům jiného národa, jež se projevují v diskriminaci, v agresivním chování. Projevy mohou být individuální a spontánní, přerůst v hromadnou akci (pogrom), být součástí nějaké ideologie či samostatnou ideologií a nabývat organizovaných, státem připouštěných nebo podporovaných forem (nacismus). V České republice je rasizmus trestný.³

Marginalizace se týká, jak uvádí Sirovátka, skupiny lidí marginalizovaných na pracovním trhu vykazují v mnoha zemích přes řadu odlišností i značnou podobnost: jde

¹ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2007, s. 76

² VÁCLAVÍK, D. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I*. Liberec: TUL, 2001, s. 15

³ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004, s. 495

nejčastěji o lidi nekvalifikované, bez pracovní zkušenosti, o zdravotně postižené, o lidi ve vyšším věku, ženy s malými dětmi, příslušníky etnických menšin, lidi dříve trestané a další sociálně marginalizované kategorie lidí. Tento obraz se potvrzuje jak tam, kde nezaměstnanost je vysoká a kde není dostatek pracovních míst, tak i tam, kde je nezaměstnanost nízká a pracovní trh nabízí dobré pracovní příležitosti dokonce je někdy selektivita pracovního trhu v takových zemích nebo oblastech vyšší. Konkrétní rozsah a skladba marginalizovaných kategorií lidí závisí na specifické souhře faktorů.⁴

Termínem „multikulturní výchova“ se označují snahy vytvářet prostřednictvím vzdělávacích programů způsobilosti lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní. Má značný praktický význam vzhledem k vytváření postojů vůči imigrantům, příslušníkům jiných národů.⁵

2.1.2 Rozdílná role uprchlíka a emigranta

Emigrantem či uprchlíkem se může stát jakýkoliv člověk, který je radikálně s něčím ve svém životě či v okolí nespokojen. Tímto však podobnost mezi emigrantem a uprchlíkem končí. Běžného emigranta nenutí k opuštění své země nic jiného než potřeba zajistit si lepší životní úroveň, zde můžeme hovořit o lepších ekonomických podmínkách cílové země. I když emigrant svou zemi opustí, stále se na něj zpravidla vztahují podmínky země, kterou opustil, a nic mu v jeho rodné zemi za svoje svobodné počínání nehrozí. Pro uprchlíky špatné ekonomické podmínky mohou být jedním z důvodů, proč emigrují. Často opouštějí zem kvůli strachu z násilí, z rasových, náboženských, národnostních důvodů, kvůli svým politickým názorům nebo členství v určité sociální skupině a nemohou se nebo se nechťejí vrátit.⁶ Uprchlík, který svou zemi opustí, se často již nemůže spoléhat na ochranu země, ze které uprchl. Nesmíme ovšem opomenout, že uprchlíkem se může stát i osoba utíkající ze své vlasti následkem živelné pohromy.

V obou případech však platí, že k migraci do jiné země jej nutí krajní okolnosti, které jsou silnější než touha zůstat tam, kde se člověk narodil a kde je zvyklý. Pro člověka, který učiní rozhodnutí migrovat jinam, nastává složitá životní situace plynoucí z neznalosti nového

⁴ SIROVÁTKA, T. *Sociální a ekonomické faktory marginalizace na pracovním trhu*. Sociologický časopis. Praha: sociologický časopis, 1997. 19 s

⁵ *Multikulturní výchova* [online]. c2003-2005, poslední revize 29. 04. 2004 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: <<http://www.skolaonline.cz/scripts/detail.php?id=3179>>.

⁶ VIZINOVÁ, D. – PREISS, M. *Psychické trauma a jeho terapie – Psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. Praha: Portál, 1999, s. 96

prostředí. A místo, kam člověk nově vstupuje, není nikdy totožné s tím, na které byl doposud zvyklý. Zpravidla se jedná o země s jinými společenskými a kulturními zvyklostmi, o státy s odlišnými právními normami, a mnohdy i s jiným druhem náboženství.

2.1.3 Problémy adaptace na nové prostředí

Jakékoliv sžití s novým prostředím mohou doprovázet frustrace, traumata a stres. Mohou vyústit až k posttraumatickému stresovému syndromu.

Hlavní příčinou posttraumatické stresové poruchy jsou vnější vlivy. Traumatické situace, které vyvolávají takové reakce, jsou charakteristické náhlostí, nečekaností, neodhadnutelností a extrémní intenzitou ohrožení. Jsou to různé děsivé zážitky, které neodpovídají běžnému očekávání. Lidé nemají pro takové situace vytvořeny obranné mechanismy.⁷

Fáze stresu vyplývající z adaptace uprchlíků na nové prostředí můžeme rozdělit do několika etap:⁸

1. Fáze poplachová: Náhlé narušení vnitřního organismu.
2. Fáze obranná: Adaptace na stres je maximální a organismus si na stres začíná zvykat.
3. Fáze vyčerpání: Získaná obrana je nedostatečná, nadměrnou intenzitou stresu dochází k celkovému selhání adaptační a regulační schopnosti. Výsledkem může být vážné narušení zdraví a života.

2.1.4 Včlenění cizince do společnosti

Při zapojování emigranta či uprchlíka do společnosti cílové země může docházet k integraci, asimilaci, separaci či marginalizaci. Integrací se rozumí zapojení jedince do společnosti s tím, že mu společnost povolí si ponechat svou vlastní identitu. Je-li jedinec do společnosti asimilován, přizpůsobí svou identitu a své chování společenské většině cílové země. V separaci si cizinec ponechá svou kulturní a duchovní identitou (žije v uzavřené

⁷ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pracovníky Policie a Vězeňské služby 2. díl*. Liberec: TUL, 2003, s. 30.

⁸ ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie – II. Díl – psychologie osobnosti*. Liberec: TUL, 2002, s. 45.

komunitě), není však společností přijímán. Marginalizovanému jedinci se nepodařilo začlenit do společnosti, ve které žije, a neponechal si svou duchovní a kulturní identitu.⁹

2.1.5 Pojem multikulturalismus a migrace

Při úvaze o otázce multikulturalismu přijmeme za výchozí bod sdělení jednoho z nejvýznamnějších českých filosofů 20. století Jana Patočky, že každá společnost se ustavičně vyvíjí interakcí zamýšleného s nezamýšleným a že tak působnost na nezamýšlené v ní je možná jedině stále stupňovanou kontrolou všech společenských funkcí, snahou předvídat, věcným postojem ke společenským dějům, tedy stále stupňovanou racionalizací.¹⁰

V myšlence tohoto tvrzení je oprávněnost a vymezení ideje multikulturalismu dáno především důsledky, které s sebou soužití rozdílných kultur na jednom místě svými praktickými dopady přináší. Multikulturalismus můžeme chápat jako soubor teorií a praktických kroků, které přispívají k řešení problému spojených se spolužitím odlišných kulturních a sociálních skupin. Zároveň ho však vnímáme jako určitou ideologii vysvětlující poměry současného světa, která by měla být současně i metodou vedoucí k prevenci konfliktů vznikajících na základě soužití odlišných kulturních a sociálních skupin. Vzhledem k uvedenému Patočkovu sdělení ideu multikulturalismus podřazujeme oblasti jevů zamýšlených, tedy lidských projevů, které chápeme jako člověkem předem zpracované, promyšlené a tím také někam nasměrované, tedy praxi cíleně usměrňující. Multikulturalismus v našem pojetí chápeme tedy více jako teorii, která se ve svém praktickém uplatnění projevuje především v otázkách spjatých s řešením multikulturní výchovy.

Pojem emigrace a uprchlictví musíme chápat jako soubor především praktických lidských projevů, jako reakci člověka na jevy a skutečnosti, které s sebou přináší bezprostřední společenský pohyb v současném světě. Jde v podstatě o přemísťování různých národnostních skupin na základě sice společného cíle, avšak s odlišnou motivací. Vzhledem k tomu, že předem stanovit, k jakým pohybům kulturně odlišných skupin v současném světě může dojít, je velmi obtížné, zpravidla se jedná o intervenující proměnné vlivy okolí.

I když migrace může být vnímána jako jev méně předvídatelný, nelze popírat, že metody na řešení otázek spojených s migrací jsou stanovovány a vytvářeny, což se ve svém

⁹ VÁCLAVÍK, D. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I*. Liberec: TUL, 2001, s. 25

¹⁰ PATOČKA, J. *Péče o duši I*. Praha: Oikoymenth, 1996, s. 246.

přímém praktickém uplatnění projevuje hlavně v řešení otázek spjatých s pobytem cizince na novém území.

Na přelomu 20. a 21. století se předchozí zidealizovaná představa o vítězství humanity a demokracie, lidských práv, kdy jakýkoliv člověk měl být roven všem občanům státu, začala rozpadat. Pojetí multikulturalismu jako občanské ideologie, která předpokládá člověka tolerantního a liberálního, empatického pro odlišnosti druhých, který se stará o rozvoj jiných kultur, neboť si je vědom, že pouze v jejich společné existenci bude zachován i on, tato idea se začala rozpadat a ukazovat se jako nereálná. Velký vliv zde měla migrační vlna konce 20. století daná především rozpadem východního bloku a působením demokratizujících tendencí prosazovaných nepřímo především ekonomickým nátlakem. To vedlo k uvolnění restriktivních opatření pro výjezd ze země a nárůstu migrace. Také někteří představitelé ekonomicky méně rozvinutých států si uvědomili, jakým přínosem může být tzv. ekonomický uprchlík pro domovský stát, a emigraci začali považovat za jeden ze stabilizačních prvků pro vlastní stát. Právě téměř nekontrolovatelná migrace od druhé poloviny 20. století, kdy především systém „převaděčství“ se stal výnosnějším obchodem než jiné obory nelegální činnosti, měly nezamýšlené dopady na celkový obraz světa a tím i na pojetí vzájemného soužití jednotlivých kultur. Nárůst ilegální migrace v současnosti se jen velmi obtížně odhaduje, ale dopady na reálný život si uvědomují všichni.

Začalo se ukazovat, že představy o diferencovaném, avšak harmonickém světě, nelze v praxi vlastně téměř uskutečnit, a svět tolerance, demokracie, všeobecné radosti z odlišnosti kultur se mění na svět politicky, ekonomicky a sociálně se uzavírající.¹¹

2.2 Mezinárodní právo a azylová problematika

Současná situace v oblasti mezinárodního azylového práva, byť jde o jeden z nejstarších institutů uplatňovaných v mezinárodních vztazích, je charakterizována absencí norem ratifikovaných ve většině vyspělých zemí. Jeho dosavadní obyčejová povaha a s tím spojené výkladové potíže, působí v mezinárodní praxi mnoho problémů, neboť ani v současnosti tento institut neztrácí na aktuálnosti.

V současné době je dost rozšířeno mínění, že soudobé obecné mezinárodní právo je v zásadě právem sjednocených právních předpisů a že pozornost se spíše upírá k jeho

¹¹ GULOVÁ, L. – ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: MSD, 2004, s. 21

progresivnímu rozvoji. Přes četné snahy o jeho sjednocení zůstává však stále obyčejovou normativní kategorií. Jedním z posledních pokusů Konference OSN o územním azylu o kodifikaci je návrh Úmluvy o územním azylu z roku 1977. Návrh však neuspěl a pokračování jednání je prozatím v nedohlednu. Příčinou tehdejšího neúspěchu je pravděpodobně i skutečnost, že text návrhu Úmluvy o územním azylu, připravený tehdy k projednání na diplomatické konferenci, přináší politice států při poskytování politického azylu velmi podstatná omezení.

Nejde jen o míru, již je zkracována dosavadní vnitrostátní volnost mezinárodními právními normami, jde též o specifikum některých těchto norem, jež přinášejí donucující rámec pro uplatňování institutu azylu. Vyjadřuje to i preambule návrhu textu, která mimo jiné prohlašuje azyl za věc zájmu celého mezinárodního společenství, k čemuž právě nařizující normy mezinárodního práva jsou funkčně povolány.¹²

Mezinárodní právní úprava uprchlické problematiky obsahuje především závazky mezinárodního charakteru, kde účastníky smluvních vztahů jsou státy. Základní dohody o uprchlictví upravují mnohostranná práva a ukládají závazky všem zúčastněným pod tíhou společného zájmu. Smluvní státy nesledují reciproční výhody nebo nevýhody, jako je tomu u běžných bilaterálních mezinárodních smluv, nýbrž naplňují humanitární a civilizační účel.

Základní normou, která přiznává subjektu právo na azyl, je Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948, která stanoví právo každého na státní příslušnost i to, že nikdo nesmí být svévolně zbaven své státní příslušnosti ani práva svou státní příslušnost změnit

Nejvýznamnějšími mezinárodněprávními dokumenty v oblasti uprchlictví jsou Ženevská úmluva o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a Newyorský protokol z roku 1967, jejichž podstata spočívá v poskytnutí mezinárodní ochrany běžencům anebo v neúplném nahrazení absence či odepření záštity, kterou má jinak vykonávat domovský či rezidenční stát ve prospěch lidské bytosti. Na základě obou smluvních dokumentů mají strany poskytovat uprchlíkům efektivní mezinárodně právní ochranu.¹³

Významné jsou i aktivity Evropské unie v oblasti azylového práva. Cíl založit oblast bez vnitřních hranic, kde osobám náleží svoboda pohybu, si v rámci Evropské unie vynutil

¹² ČEPELKA, Č., et al.. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova universita v Brně, 1997. s.41

¹³ ČEPELKA, Č., et al.. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova universita v Brně, 1997. s.65

uzavření Dublinské úmluvy, neboť ze záměru pramení i nevyhnutelnost sladit azylové přístupy. Předchází tak Maastrichtskou smlouvu o Evropské unii, v jejímž článku K. 1 je zahrnuta do záležitostí společného zájmu azylová politika. Ustanovení článku K. 3 dovoluje zaujímat společný postoj a přijímat opatření k uskutečnění společného postupu, jakož i uzavírat úmluvy o tomto předmětu. Přitom takováto úmluva může přiznat Soudnímu dvoru v Lucemburku interpretační pravomoc, včetně pravomoci ve sporech o provádění pravidel. Dublinská úmluva z roku 1990, určující stát odpovědný za prošetření žádostí o azyl předložených jednomu ze členských států Evropských společenství, obsahuje procesněprávní závazky s bilaterální strukturou. Dokument upravuje reciproční práva a povinnosti členských států Evropských společenství.¹⁴

2.3 Situace v ČR

2.3.1 Vývoj uprchlictví a emigrace

Dle domněnek demografů se české země staly emigrační oblastí poměrně záhy. Od třicátých let 19. století do první světové války každým rokem z tisíce obyvatel českých zemí odcházeli dva nebo tři lidé. Byli to spíše Češi než Němci, protože v německých pohraničních krajích českých zemí byla v 19. století převaha industrializovaných oblastí s dostatkem pracovních příležitostí. Cílem těchto migrací byly zpočátku hlavně ostatní země habsburské monarchie, na prvním místě Dolní Rakousy a Vídeň. Když rozvoj dopravy mezi kontinenty usnadnil zámořské vystěhovalectví, stěhovali se rodáci z českých zemí do USA, Kanady, a dokonce i do Brazílie, podle toho, kde právě byla nejpříhodnější ekonomická situace. Od poloviny 90. let 19. století se zvyšoval počet vystěhovalců do západoevropských uhelných revírů, zejména do Vestfálska a severní Francie.¹⁵

V úhrnu se zastoupením nejpočetnějších národů na území českých zemí výrazněji neměnilo. Česky mluvící část tvořila trvale zhruba 63% a její podíl mírně rostl v Čechách a zhruba stejnou měrou klesal na Moravě. Recipročně se pozvolna měnil počet německé menšiny, která v roce 1910 činila 35%. Poláků, žijících na souvislém území na Těšínsku, sice trvalou imigrací z Haliče přibývalo, ale celkově se jejich zastoupení výrazněji neměnilo.¹⁶

¹⁴ ČEPELKA, Č., et al. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova universita v Brně, 1997. s. 78

¹⁵ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 219

¹⁶ FIALOVÁ Ludmila, et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 154

Do roku 1918 hospodářsky, sociálně i kulturně rozvinutá česká společnost fungovala bez vlastního státu. Realizace národního státu, která byla součástí cílů radikálnějších složek českého národního hnutí, však vedla při známé etnické struktuře nového státu k četným problémům. Především proto, že z majoritních etnických skupin Němců a Maďarů se staly najednou minoritní skupiny. Zcela nově se začaly utvářet také vztahy mezi Čechy a Slováky.¹⁷

V letech 1920–1924 se vystěhovalo do zahraničí z českých zemí přes 110 000 osob, což představovalo migrační ztrátu zhruba 60 000 obyvatel (imigrace zvláště z Rakouska, ale i z USA činila 50 000). Vzhledem k tomu, že přistěhovalecké země stanovily kvóty imigrantů pro jednotlivé země, byly migrační ztráty v dalších letech podstatně nižší (33 000 v letech 1925–29 a jen 16 000 v období 1930–37). Celkově ztratily české země emigrací do ciziny v letech 1920–37 zhruba 180 000 obyvatel. Jak ukázala historie, největším destabilizujícím prvkem nového státu se stala právě jeho národnostní struktura. V českých zemích žila v době prvního sčítání v roce 1921 téměř třetina obyvatelstva jiných národností než československé, přestože se do republiky vrátilo 40 000 krajanů z USA a na 100 000 osob z jiných částí bývalého Rakouska. Němci tvořili podle mateřské řeči – 35 % obyvatelstva. V roce 1930 činil jejich podíl 29,5 %. Migrací v prvních poválečných letech se počet Němců poněkud snížil (odchod úředníků státního aparátu, důstojníků apod.), část domácích Němců se zřejmě přihlásila k tehdejší československé národnosti, ale přesto se snížilo zastoupení německého obyvatelstva z dřívějších 35,0 % (1910) na 30,6 % v roce 1921. Soužití obou národů ve společném novém státě, kdy se německé obyvatelstvo najednou změnilo z majoritní populace na minoritní a české naopak, bylo hned při vzniku Československa spojeno s napětím a krátkou dobu trvajícím konfliktem; po uchopení moci v Německu Hitlerem se stalo největším nebezpečím pro existenci státu. Tento národnostní konflikt pak v důsledku vnějšího tlaku nakonec československý stát rozvrátil. Nezdařilo se jej vyřešit jednáním samozřejmě proto, že od jistého momentu se sudetští Němci stali nástrojem Hitlerova plánu na rozbití Československé republiky. Nezanedbatelnou roli však v tomto konfliktu sehrála vzájemná izolovanost české a německé komunity.¹⁸

Existence republiky byla tedy po krátkých dvaceti letech přerušena nacistickou okupací. Tato válka se českých zemí dotkla v plném rozsahu.

¹⁷ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 316

¹⁸ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 316

Sudetští Němci opojení nacistickou ideologií dosáhli toho, co se jim nepodařilo v letech 1918–1919: německým obyvatelstvem obydlené pohraniční části českých zemí začlenit do velkého německého státu, kterému by posléze patřil celý prostor střední Evropy. Tohoto cíle bylo dosaženo již po dalších šesti měsících, kdy byl 15. března 1939 prezident Hácha donucen souhlasit s vojenským obsazením vnitrozemí českých zemí. Československá republika se rozpadla, na Slovensku vznikl pod německou kuratelou slovenský stát.¹⁹

Na Němci zabraném území bylo z téměř 3,9 milionu obyvatel 855 000 Čechů, tedy 12% české populace. Přibližně polovina z nich byla nucena nebo dobrovolně odešla během podzimu do vnitrozemí. Byl to první masový přesun obyvatelstva na území českých zemí ve 20. století. Brzy po něm následoval na jaře návrat 130 000 Čechů ze Slovenska a Podkarpatské Rusi. Na druhé straně vzrostla také emigrace, protože před nacismem utíkali Židé a čeští i němečtí antifašisté.²⁰

Koncem války začal na území českých zemí velký migrační pohyb obyvatelstva. Z Německa se vraceli totálně nasazení dělníci, do obsazeného pohraničí přicházeli utečenci z vybombardovaných německých měst, přes celé území českých zemí procházeli Němci z dříve obsazených východních zemí i transporty vězňů z vyklízených koncentračních táborů.

Bezprostředně po ukončení války migrace obyvatelstva pokračovaly. Do českých zemí se vrátilo 80 000-100 000 reemigrantů, zahraniční vojáci, vězni z nacistických táborů. Během dvou let se do bývalého pohraničí vrátilo nebo se tam nově přistěhovalo více než 1,1 milionu obyvatel, ze Slovenska tam přišlo v první vlně dosídlení téměř 120 000 nových obyvatel.²¹

Historicky největší migrací na území českých zemí se stal odsun Němců, koncepčně připravený již v londýnském exilu a po rozhodnutí velmocí na konferenci v Postupimi v létě 1945 realizovaný v letech 1945-47. V jeho rámci musely odejít z Československa téměř 3 miliony Němců. V té době podporovala odsun převážná část českého obyvatelstva zvláště po poznání, co se dělo v koncentračních táborech, a jaký osud připravovali nacisté pro české obyvatelstvo v případě svého vítězství. Během necelých dvou let se radikálně změnilo národnostní složení obyvatelstva českých zemí. Při neúplnosti dat o jednotlivých přesunech lze odhadnout, že v průběhu dvou let bylo v pohybu kolem 5 milionů obyvatel. V roce 1948 následovala další vlna emigrace tentokrát politické. Hned po Únoru 1948 odešlo podle

¹⁹ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 330

²⁰ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 331

²¹ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 337

neověřitelných pramenů asi 60 000 osob (ministerstvo vnitra přiznalo jen 36 000) a emigrace pokračovala až do postavení berlínské zdi v roce 1961. Odcházel především mladší vzdělanější lidé.²²

Brzy po únoru 1948 se následkem uzavření hranic snížilo zahraniční stěhování na minimum. V letech 1950–1969 vystěhovalo z českých zemí pouze 71 000 obyvatel, skutečné migrační ztráty však byly mnohem vyšší. Vstup vojsk Varšavské smlouvy v roce 1968 a normalizace současně vedly k další masové vlně emigrace zpočátku opět politicky, později stále více ekonomicky motivované. Po novém uzavření hranic v roce 1969 se opět snížil objem zahraniční migrace. Naproti tomu znovu vzrostla od roku 1968 nelegální emigrace: v letech 1968–1969 údajně z Československa odešlo dalších 425 000 lidí, opět ze tří čtvrtin obyvatel České republiky tedy kolem 180 000 lidí. Z dospělých patřilo 16 % k inteligenci a 42 % k dělnickým profesím: intenzita emigrace inteligence (vysokoškoláků) byla 2,5krát vyšší než ve skupině dělníků a středně odborných profesí. Kvalitativně byly ztráty nelegální emigrací ještě závažnější než její početností.²³

Významnou etnickou skupinou, která byla uznána za národnost až v roce 1990, byli a jsou Romové. Válku přežilo asi jen 500 českých Romů, v roce 1947 jich bylo v českých zemích již 17 000, v roce 1970 zhruba 60 000–70 000, o deset let později již 100–110 000 a v době sčítání 1991 byl odhadován jejich počet na 160 000, i když ke své národnosti se jich přiznalo jen 33 000 (tedy zhruba pětina). Prudký početní růst romské populace byl způsoben především trvalou imigrací ze Slovenska a také jejich vysokou reprodukcí.²⁴

K možným změnám možná dojde v budoucnu vlivem migrace ze zemí jihovýchodní Evropy i odjinud. Jejich možný dosah lze dnes spíše domýšlet než konkrétně posuzovat. Velice bude záležet na tom, zda li se stane Česká republika cílovou nebo tranzitní zemí migrace.

2.3.2 Současná azylová situace

Území České republiky je z historického hlediska typickým migračním územím. Předpokladem pro tuto skutečnost je zejména její poloha ve středu Evropy. Vysledovat zcela přesně migrační pohyby na území ČR z historického pohledu není možné především

²² FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 338

²³ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 357

²⁴ FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. s. 341

z nedostatku odpovídajících výzkumů, resp. literatury. Tato kapitola je tedy pouze jakýmsi stručným pohledem do historie migrace, navíc pohledem obecným, neboť migraci jako takovou lze rozdělit z několika hledisek na migraci legální a nelegální, migraci pracovní, vnitřní apod.

V této kapitole bych chtěl nastínit souvislosti mezi ekonomickou a politickou situací ve světě, migrací a zvláště se zaměřit na obecné důvody v oblasti problematiky uprchlické, zejména v souvislosti s počty podaných žádostí o azyl v České republice. Z celkového počtu jsem si vybral jen malý vzorek, na kterém bych chtěl charakterizovat danou problematiku.

V roce 2005 v České republice požádalo o azyl celkem 1492 osob, což oproti roku 2004 představuje velký pokles z hodnoty 5459 žadatelů o azyl. Nejpočetnější státní příslušností žadatelů o azyl v roce 2005 byla Ukrajina (30,6% z celkového počtu žadatelů o azyl), která dlouhodobě patří mezi přední zdrojové země žadatelů o azyl v České republice a jejich počty měsíčně překračují hodnotu 100 žadatelů za měsíc. Další početnou skupinu tvoří Bělorusko (4,1% z celkového počtu žádostí o azyl), Gruzie, Moldavsko, Kyrgyzstán, což jenom dokresluje určitou míru destabilizace v zemích států bývalého SSSR. Zde se jedná převážně o ekonomické uprchlíky, kteří hledají práci v zemích Evropské unie.²⁵

Téměř shodného počtu podaných žádostí dosáhli žadatelé z Číny a Slovenska. Žadatelé o azyl ruské státní příslušnosti byli, v roce 2004, druhou nejčetněji zastoupenou skupinou žadatelů o azyl až do května 2004. Tento stav byl důsledkem masové migrační vlny osob čečenské národnosti započaté v dubnu 2003, kdy nastalo „otevření“ záchytných zařízení v Polsku. Po vstupu České republiky do EU však v důsledku aplikace tzv. dublinského nařízení došlo ke změně charakteru čečenské migrace a počet žadatelů této národnosti v České republice se výrazně snížil. Osoby čečenské národnosti, které ze svého domova vyhnal dlouhotrvající konflikt mezi čečenskými ozbrojenci bojující za nezávislost na Ruské federaci a ruskou armádou, již při své migraci nevyužívají azylového řízení v České republice a do cílových zemí se snaží dostat nelegálním způsobem. V období leden až duben 2004 bylo evidováno 78% z celkového počtu 1 498 žádostí o azyl podaných občany Ruské federace. Po občanech bývalého SSSR následují další početné skupiny, jako je Vietnam a Čína (7,1% a 5,9% z celkového počtu žadatelů o azyl). V roce 2003 tvořili velkou skupinu žadatelů o azyl občané ze Slovenska, kde se jednalo převážně o občany rómského původu hledající v České

²⁵ *Evropský fond pro uprchlíky* [online]. c2007, poslední revize 13. 07. 2006 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/azyl/erf/program0507.pdf> >.

republike ekonomickou pomoc v důsledku snížení sociálních dávek, které uvrhly značnou část této komunity do velké bídy. Po zmírnění ekonomických dopadů, ze strany státních orgánů Slovenska, tato migrace v roce 2004 poklesla.²⁶

2.3.3 Právní úprava zákona o azylu v ČR

Člověk migrující do cizí země má státem taxativně vyjmenované možnosti kterak setrvat na území cílové země. Možnosti dále definují zákony a politika dané země. Může se jednat o žadatele o krátkodobá víza, dlouhodobá víza, azyl. Ti, kteří jsou vpuštěni do cílové země, musejí zpravidla splnit zákonem stanovené povinnosti (pracovní nebo studijní povolení, dostatečná hotovost pro pobyt, pozvání.

Základní právní normou upravující otázky azylu je zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně některých zákonů (azylový zákon), ve znění pozdějších předpisů. Účelem zákona je upravit zejména podmínky vstupu a pobytu cizince, který projeví úmysl požádat Českou republiku o ochranu formou azylu na území České republiky, a pobyt azylanta na území, řízení o udělení či odnětí azylu, práva a povinnosti účastníků řízení o udělení nebo odnětí azylu a azylantů.

Cizinci se azyl udělí, bude-li v řízení o azylu zjištěno, že je pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo má odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů ve státě, jehož občanství má, nebo v případě že je osobou bez státního občanství, ve státě jeho posledního trvalého bydliště. Zvláštním důvodem pro udělení azylu je rodinný poměr k azylantovi. Azyl může být tedy udělen manželu azylanta nebo jeho svobodným dětem mladším 18 let. Vzhledem k současnému vývoji ve světě má značný význam zavedení institutu azylu z humanitárních důvodů, který může být udělen, i když v řízení o azylu nebudou zjištěny důvody podle § 12.²⁷

Zákon o azylu rovněž hovoří o tzv. azylových zařízeních. Rozumí se jimi přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko. Rozlišení azylových zařízení spočívá v účelu, který jednotlivá střediska plní. Zřizovatelem všech těchto zařízení je Ministerstvo vnitra ČR. Zákon umožňuje, aby pobytová a integrační azylová střediska

²⁶ Statistiky – mezinárodní ochrana [online]. c2007, poslední revize 01. 02. 2007 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/statistiky/azyl.html> >.

²⁷ Zákon o azylu a o změně některých zákonů č. 325/1999 Sb. § 12

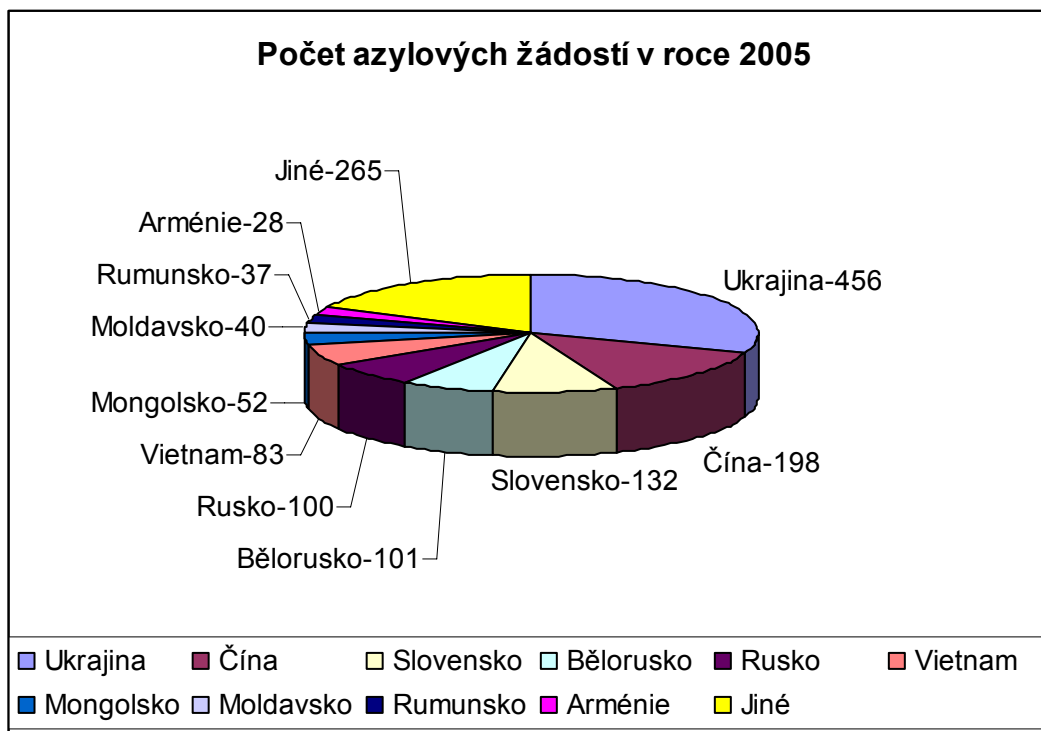
provozovala za úplatu namísto Ministerstva vnitra právnická osoba v rozsahu pověření uděleného Ministerstvem vnitra. Novou právní úpravou došlo rovněž ke změně pojetí pobytu cizince v uprchlických táborech, resp. střediscích. Zatímco dříve byla zákonem stanovena povinnost cizince pobývat v uprchlickém táboře, současná právní úprava zakotvuje pouze právo cizince využívat tato zařízení: v přijímacím středisku je cizinec povinen po určité zákonem stanovenou dobu pobývat.

Účelem přijímacího střediska je zajištění pobytu a základních potřeb nově příchozím. Zde se provádí základní vstupní procedury. Ty se skládají z identifikačních úkonů prováděných cizineckou policií, zahájení azylového řízení, z komplexní zdravotní prohlídky, včetně dodržení předepsané zdravotní karantény. Porušení povinnosti pobývat v přijímacím středisku je hodnoceno jako přestupek. Přijímací středisko se nachází v obci Vyšní Lhoty, v okrese Frýdek-Místek a na letišti Praha-Ruzyně, následně je žadatel přemístěn do tzv. pobytového střediska. To slouží k ubytování žadatele o udělení azylu do doby nabytí právní moci rozhodnutí o udělení azylu. Cizinci zde ubytovanému je zajištěn základní hygienický standard, strava, zdravotní péče, musí dodržovat ubytovací řád a řadu různých nařízení vydaných správcí těchto středisek. Za zákonem stanovených podmínek je žadatel povinen poskytnutí ubytování, stravy, popř. jiných služeb a kapesného hradit zcela či zčásti. Cizinec má také možnost pobytový tábor kdykoliv opustit, popř. pobývat v soukromí. Žadatel o udělení azylu, který je hlášen k pobytu v pobytovém středisku, může toto středisko opouštět na dobu nejdéle 30 dnů, přitom je povinen písemně oznámit MV ČR opuštění střediska na dobu delší než 24 hodin. V případě, že je účastník řízení hlášen k pobytu mimo pobytové středisko, lze mu za určitých podmínek poskytnout finanční příspěvek. Místo pobytu mimo pobytové zařízení je účastník řízení o udělení azylu povinen oznámit MV ČR. Pobytová střediska se nacházejí v obcích Zastávka u Brna (okres Brno-venkov), Bělá pod Bezdězem (okres Mladá Boleslav), Havířov (okres Karviná), Seč (okres Chrudim), Bruntál (okres Bruntál), Zbýšov (okres Brno-venkov), Stráž pod Ralskem (okres Česká Lípa), integrační azylové středisko slouží k přechodnému ubytování cizinců, kterým byl udělen azyl. Zde je jim za úplaty poskytnuto ubytování, mají v dané oblasti stejná práva a povinnosti jako občané České republiky. Týká se to zejména v přístupu na trh práce a v oblasti sociálního zabezpečení. Integrační pobytová střediska se nacházejí v Jaroměři, Zastávce u Brna, Krásné Lípě, Náchodě a Ústí nad Labem-Předlicích.

2.3.4 Statistika migrace v ČR

Nejvíce migrantů přicházejících do ČR žádat o azyl pocházejí ze zemí uvedených ve grafu č. 1.

Graf č. 1 (statistické údaje leden – květen 2005)²⁸

2.3.5 Adaptace na nové prostředí

K velkému problému, související se schopností se rychleji podmínkám v dané zemi přizpůsobit, patří u mnoha migrantů i jazyková bariéra a omezená možnost potřebné komunikace.²⁹

Pro zdárné zapojení cizince do společnosti je potřeba mu vytvořit podmínky, které mají emigranta či uprchlíka připravit na normální život v cizí zemi. V současné době, kdy byl cizinci udělen azyl, může si prostřednictvím žádosti na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, zajistit vstup do jazykového kurzu Českého jazyka s celkovou dobou trvání 100 až 150 hodin. Cizinci je pokynem 21836/2000-11 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

²⁸ Evropský fond pro uprchlíky [online]. c2007, poslední revize 13. 07. 2006 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: <<http://www.mvcr.cz/azyl/erf/program0507.pdf>>.

²⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 664

Dovoleno, že může bezplatně navštěvovat základní školy, střední školy a vyšší odborné školy, včetně speciálních škol, se pro účely tohoto pokynu rozumí tyto školy zřizované obcemi, kraji či ústředními orgány státní správy.

2.3.6 Organizace zabývající integrací se uprchlíků a emigrantů

2.3.6.1 Člověk v tísní

Programy sociální integrace společnosti Člověk v tísní sdružují všechny aktivity společnosti, které v České republice směřují k tvorbě a podpoře integračních opatření ve vztahu k sociálně vyloučeným populacím, Terénní programy a program Varianty. Závažným celospolečenským problémem České republiky, kterým se programy sociální integrace zabývají, je situace nejchudších lidí a rodin, žijících dlouhodobě v závislosti na státním systému sociální ochrany, v podmínkách špatného bydlení, často v rámci izolovaných chudinských městských enkláv, v izolaci od společenských institucí, které jsou k dispozici většině obyvatel země, bez znalosti svých práv a bez faktické možnosti je hájit, a bez perspektivy zlepšení této situace.³⁰

2.3.6.2 Mezinárodní organizace pro migraci

Mise IOM v Praze si klade za cíl vykonávat migrační programy užitečné a prospěšné pro Českou republiku, migranty, kteří potřebují asistenci a relevantní osoby či entity. Programy mají za úkol pokrývat potřeby migrujících osob, vyhnanců a vnitřních přesídlenců, lidí bez státní příslušnosti a dalších migrantů, kteří potřebují pomoci v zemi svého původu nebo v zemi hostitelské.³¹

2.3.6.3 Občanské sdružení Berkat

Občanské sdružení Berkat bylo zaregistrováno na podzim r. 2001. Impulsem ke vzniku Berkatu byla snaha pokračovat v práci stejnojmenného občanského sdružení v Ingušetii, které spoluzakládala Petra Procházková v r. 2000 na podporu dětského stacionáře v Grozném. Berkat zároveň navázal a rozvinul aktivity otevřeného společenství lidí, známého od konce r. 1999 jako Výbor SOS Čečensko. Aktivistická práce na obranu lidských práv v Čečensku získala mnohem praktičtější a osobnější ráz: Berkat se od začátku snažil svými

³⁰ Programový dokument Programů sociální integrace společnosti Člověk v tísní [online]. c2007, poslední revize 18. 01. 2007 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.clovekvtsni.cz/download/pdf/50.pdf> >.

³¹ IOM v České republice [online]. c2005, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.iom.cz/> >.

projekty dovést do důsledků mezilidskou solidaritu lidí přes hranice zemí. Zároveň otevřel možnost pro lidi v Česku, kteří soucítí s neradostným údělem lidí strádajících ve válce, pokusit se tento soucit přeměnit v činy - konkrétní, a čitelnou formou pomoci.³²

2.3.6.4 Sdružení Česká katolická charita

Nezisková humanitární organizace Charita Česká republika je největším nestátním poskytovatelem sociálně zdravotních služeb u nás. Hlavní činností Charity je pomoc potřebným na území České republiky. Jde zejména o pomoc matkám s dětmi v tísní, lidem bez přístřeší, osobám se zdravotním a mentálním postižením, sociálně slabým rodinám, drogově závislým, opuštěným starým lidem, osobám, které se ocitly v osobní krizi, migrantům a uprchlíkům, vězňům a osobám vracejícím se z výkonu trestu.³³

2.4 Situace v jiných zemích EU

V ostatních zemích Evropského společenství řeší otázky migrační a azylové politiky různým způsobem. Pro země, patřící do bývalého východního bloku, vznikla nastolením demokracie řada problémů. Dříve z těchto zemí lidé spíše utíkali. Dnes je situace taková, že lidé z jiných zemí si zde sami o azyl žádají. V následujících podkapitolách si popíšeme, pro srovnání, pár odlišností od naší země.

2.4.1 Situace na Slovensku

Situace na Slovensku pro žadatele o azyl je nesnadná z toho hlediska, že se celých 180 dní žadatelé zdržují v policejně dozorovaných zařízeních. Podle různých mezinárodních názorů se jedná ze strany slovenského státu o porušování Evropské dohody o lidských právech. O způsobu, jak jsou lidé žádající o azyl na Slovensku zajištěni pod policejním dohledem, je pro většinu nových zemí problémem, který je potřeba vyřešit, protože současné řešení je v rozporu evropskou směrnicí. I zde se nabízí řešení svěřit problém řešení azylové politiky do rukou nějaké nadnárodní společnosti, která bude mít záruky dodržování jednotných standardů v různých zemích evropského společenství. Slovensko spolu s Itálií a Německem podporuje, aby se tábory žadatelů o azyl nacházely mimo území Evropské unie.

³² *Berkat znamená štěstí* [online]. c2007, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.berkat.cz/sekce.php?id=4> >.

³³ *Kdo jsme* [online]. c2004, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=310&nDepartmentID=187&nLanguageID=1> >.

2.4.2 Situace v Rakousku

V Rakousku se ilegálně zdržuje kolem 150.000 lidí. Nedávno došlo k zpřísnění podmínek pro udělování azylu. Na jedné straně stojí stát, který se chrání před těmi, co azyl zneužívají a na druhé člověk v nouzi. Rakouský ústavní soud před časem zrušil ustanovení, podle kterého bylo znemožněno žadateli o azyl dodatečně doplňovat důvody, kterými byla podložena žádost. Ústavní soud dále vyškrtl pasáž o odsunu žadatelů ještě před konečným rozhodnutím o udělení či neudělení statusu uprchlíka. Podle čtvrté kapitoly rakouského azylového zákona se žadatelé o azyl mohou vrátit do země, na jejíž hranicích vstoupili na území Rakouska, ale toto nařízení není účinné. Podle rakouských orgánů se většina nově přichozích dostává do země nelegálně a nevědí nebo odmítají říci, přes které země se do Rakouska dostali. Překážkou tohoto nařízení je skutečnost, že tyto osoby lze poslat pouze do třetí bezpečné země, tj. do země, v níž budou mít možnost vést řízení o udělení azylu podle Ženevské úmluvy a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Nezávislý rakouský azylový soud rozhodl, že žádný ze sousedních států směrem na východ ani na sever bezpečnou třetí zemí není, zejména z tohoto důvodu, že doba, během níž se může žadatel o azyl proti rozhodnutí odvolat, je tam kratší než doba v rakouském azylovém zákonu.

2.4.3 Situace v Německu

Německo přijalo největší počet uprchlíků v celé západní Evropě. To mělo za následek spoustu xenofobních a rasistických akcí a přístupů ze strany německého národa. V současné době se zdá, že se situace v západní části Německa uklidnila. V bývalém východním Německu je situace opačná. Lidé zde byli řadu let uzavřeni komunistickým režimem a nejsou proto na příliv cizinců do své země zvyklí. Proto snášenlivost k těmto lidem je naprosto minimální. Dochází k nepokojům a k zapalování azylových ubytoven. Současné tendence německých politiků je zpřísnit azylovou a migrační politiku. Tím se však nevyřeší problém s klesajícím počtem obyvatel Německa. V německém právu se rozlišuje mezi dvěma skupinami uprchlíků podle toho, zda se označují za uprchlíky podle ženevské Úmluvy o postavení uprchlíků, nebo podle jiného právního dokumentu. Osoby, které byly schopné dokázat před Spolkovým úřadem pro uznávání zahraničních uprchlíků (Bundesamt für die Anerkennung ausländischer Flüchtlinge) nebo před soudy, že jsou osobami pronásledovanými z politických důvodů podle článku 16 odstavec 1 ústavy (Grundgesetz), patří do první kategorie, mezi azylanty (Asylberichtigte). Do této kategorie patří i tzv. statutární uprchlíci (Konventionsflüchtlinge). Je jim udělen tzv. malý azyl (kleines Asylum) podle cizineckého

zákona, který je založen na zásadě nemožnosti vrátit uprchlíka proti jeho vůli do země, kde se právem může obávat pronásledování, tj. zásada non refoulement podle ženevské Úmluvy o postavení uprchlíků, podle níž uprchlík nesmí být deportován do země, kde je ohrožen jeho život nebo svoboda pro jeho rasu, náboženství, národnost, příslušnost k určitým společenským vrstvám nebo zastávání určitých politických názorů (o tom jsem se již zmínil v předešlých kapitolách).

2.4.4 Situace v Polsku

O udělování azylu rozhoduje Urząd do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców, který je podřízený ministerstvu vnitra. Problémem v této zemi zůstává co s lidmi, kterým byl azyl přiznán. Jedná se o vážný problém integrace do společnosti, který je zapříčiněn problémem s ubytováním azylantů, získáním zaměstnání a vystavěním škol pro jejich děti.

2.4.5 Situace v Maďarsku

Maďarsko bylo první zemí bývalého postkomunistického bloku, která ratifikovala Ženevskou konvenci a Newyorský protokol. Azylant má prakticky stejná práva jako maďarský občan vyjma práva volit a povinné vojenské služby. Problémem současné doby je společné promíchávání neúspěšných žadatelů o azyl, čekajících na udělení výjezdního víza, s recidivisty, čekajícími na vyhoštění ze země.

3 Praktická část

Cílem teoretické části bylo zmapovat obecné znaky uprchlictví a emigrace. Praktická část je zaměřena na samotný průzkum, jsou zde rozebrány použité metody, je zde uveden přehled a rozbor výsledků, a také je zde uvedeno několik případových studií pro lepší pochopení výsledků průzkumu v souvislostech.

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bylo, na základě analýzy průzkumu a rozhovorů, zjistit jaké by byly možnosti pro kvalitnější začlenění cizinců do naší společnosti.

Cílovou skupinou, byla skupina lidí, kteří na základě libovolné příčiny opustili svou vlast a v současné době žijí na území České republiky.

3.2 Použité metody

Pro snadnější pochopení celkové problematiky, byly použity dvě metody pro získávání informací. Metoda standardizovaný dotazník a rozhovor. Na základě provedení těchto metod, byl zpracován návrh na opatření pro zlepšení situace

V praktické části budou využity informace, které byly získány v části teoretické. Na základě poznatků byl vytvořen dotazník, který se pokusí zjistit spektrum různých komplikací, kterými si emigrant či uprchlík prochází. Dotazník byl vytvořen vícejazyčně, aby nebyl problém dotazovat se lidí různých národností. Lokalizace dotazníku byla česká ³⁴, anglická ³⁵, italská ³⁶ a francouzská ³⁷. Dotazník se nesoustřeďoval pouze na problémy řešené výhradně v České republice, ale mohl také poukázat na problémy jiných zemí. Za zem, kde byl průzkum proveden, byla vybrána Česká republika. Česká republika byla vybrána z důvodu menší složitosti získávání respondentů.

Další metodou použitou v této práci byly rozhovory. Rozhovory byly vedeny nedirektivním způsobem v neformálním prostředí na neutrální půdě. Cílem těchto rozhovorů

³⁴ Příloha č. 1 Dotazník v českém jazyce

³⁵ Příloha č. 2 Dotazník v anglickém jazyce

³⁶ Příloha č. 3 Dotazník v italském jazyce

³⁷ Příloha č. 4 Dotazník v francouzském jazyce

bylo zjistit důvody odchodu z rodné země. Rozhovory byly tlumočeny a se souhlasem klientů nahrávány na diktafon. Po té z nich byl vyhotoven stručný výtah, který zachycoval podstatné body jejich chování.

3.2.1 Průzkum

Průzkum byl zaměřen na jakéhokoliv člověka, který žije v jiné zemi, než se narodil. Jak už bylo uvedeno, metodou použitou v tomto průzkumu byla aplikace dotazníku.

- Dotazník byl zhotoven na téma emigranti a uprchlíci a jejich adaptační potíže.
- Předmětem dotazníku bylo pohled na problémy se začleněním do jiné společnosti.
- Objektem průzkumu bylo stanovení možností pro zlepšení adaptace ve společnosti.
- Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit podmínky a kvalitu života emigrantů a uprchlíků v jiné zemi.

Dotazníkový průzkum byl rozdělen do několika částí, nejprve bylo nutné si stanovit předpoklady pro vznik dotazníku. Následoval test ve formě pilotáže, který poukázal na nedostatky v dotazníkové baterii. Poté došlo k aplikaci dotazníku na 40 dotázaných, kteří splňovali předpoklady pro stanovenou cílovou skupinu. Po získání všech dotazníků se provedla sumarizace zjištěných odpovědí a potvrzení či vyvrácení stanovených předpokladů.

3.2.1.1 Stanovení předpokladů

V praktické části je stanoveno několik předpokladů, které se na základě provedeného dotazníku a provedených rozhovorů budou potvrdit. Tyto předpoklady však mohou být také provedeným šetřením vyvráceny. Předpoklady byly očíslovány z důvodu snazší orientaci v kapitole výsledků a interpretací.

1. Lze předpokládat, že emigranti a uprchlíci, mají mnohem menší problémy s adaptací v nové zemi, umí li se v nové zemi domluvit. (ověřováno pomocí dotazníku – položkou č. 5, 8 a 24)
2. Lze se domnívat, že uprchlíci, kteří mají azyl (lidé, kteří z důvodu porušování práv a svobod v jejich zemi, uprchli) se v 90% do země svého původu už nevrací (ověřováno pomocí dotazníku – položkou č. 4, 12, 15 a 16)

3. Lze předpokládat, že osoba, která učiní rozhodnutí emigrovat do jiné země, je ze 2/3 oslovených respondentů mladší jak 35 let (ověřováno pomocí dotazníku – položkou č. 23)
4. Lze předpokládat, že většina „ekonomických“ emigrantů v nové zemi pracuje (ověřováno pomocí dotazníku – položkou č. 8)
5. Lze se domnívat, že velká většina emigrantů a uprchlíků považuje finanční a sociální úroveň života v nové zemi na vyšší úrovni než ve své vlasti. (ověřováno pomocí dotazníku – položkou č. 20 a 21)

3.2.1.4 Pilotáž

Před samotným dotazníkovým průzkumem byla provedena pilotáž s pěti občany slovenské republiky. Ti již nebyli v samotném průzkumu osloveni. Při pilotáži došlo k odhalení několika dotazníkových chyb, které byly opraveny. Jedna z chyb spočívala ve špatném kladení podmínky dotazu. Další závažnou chybou bylo opomenutí na možnost zvolení více možností v dotazu, ve kterém tato varianta mohla nastat. Po učiněných úpravách již bylo možné dotazníkový průzkum aplikovat do praktického průzkumu.

3.2.1.2 Popis zkoumaného vzorku

V dotazníkovém průzkumu bylo osloveno 40 respondentů, z nichž velká část pochází ze Slovenské republiky. Respondent musel splňovat pouze podmínku, že má jinou zem původu než je Česká republika a v současné době na území České republiky žije.

Tabulka č. 1: Seznam dotázaných

Země	Počet respondentů
Slovenská republika	20
Polsko	4
Sýrie	1
Ukrajina	3
Vietnam	5
Čína	1
Albánie	2
Rumunsko	4

3.2.1.3 Průběh průzkumu

Průzkum probíhal v několika etapách. První fází byla spolupráce Oddělením cizinecké policie v Teplicích, kde byl jeden pracovní den nainstalován box s dotazníky. Další etapou

bylo odesílání dotazníků prostřednictvím elektronické pošty. Respondenti, kteří byli kontaktováni emailem, byli osloveni na základě předchozí reference. Metodou nainstalovaného boxu bylo získáno 19 vyplněných dotazníků a metodou rozesíláním elektronickou formou bylo získáno 21 vyplněných dotazníků.

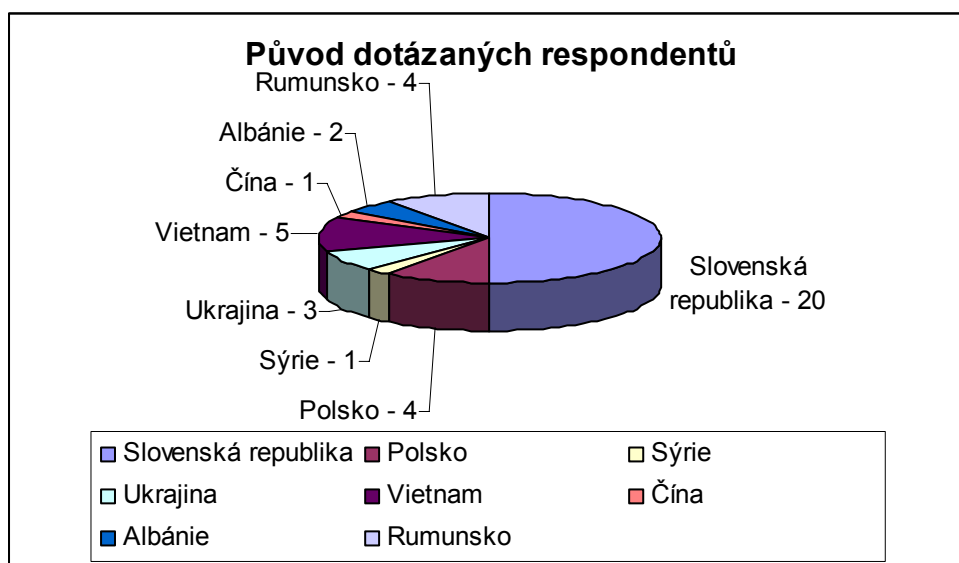
3.2.1.5 Výsledky průzkumu

Odpovědi na jednotlivé otázky byly vyhodnoceny jednotlivě s detailním popsáním důvodu daného dotazu.

1. *Z jaké země pocházíte?*

Tato otázka identifikovala zem, odkud respondent pochází. Na základě této informace bylo možné odlišit, zda se jedná o zemi, kde se např. běžně porušují práva a svobody nebo jde o stát, kde se tato práva dodržují

Graf č. 2: Odpovědi dotázaných

2. *V jaké zemi v současné době žijete?*

Tato otázka provádí třídění respondentů, podle toho v jaké zemi žijí. Dotazník byl zprvu koncipován i na tazatele z jiných zemí, po zvážení a provedené pilotáži bylo od tohoto upuštěno. Všichni dotázaní žijí v současné době na území České republiky.

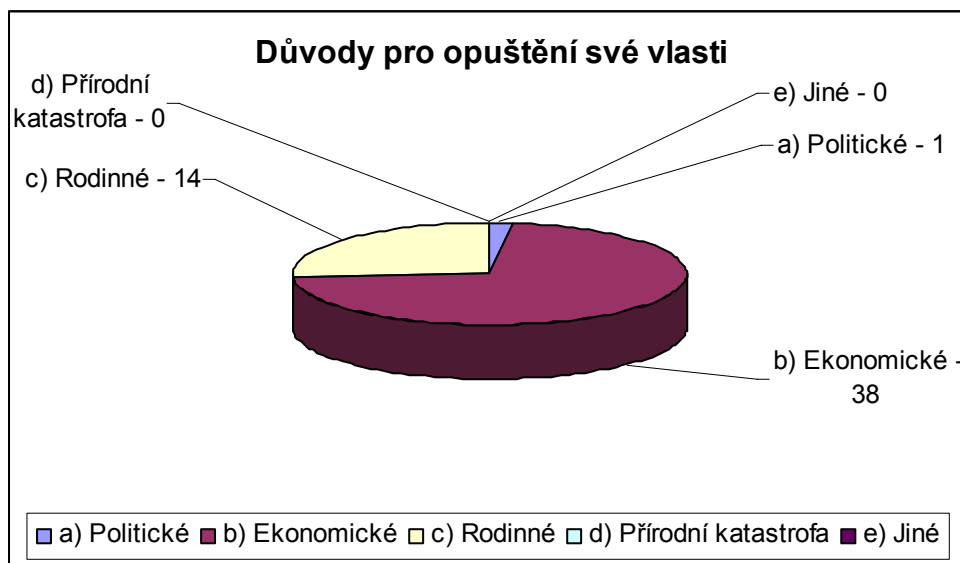
3. *Ve kterém roce jste přišel do nové země?*

Tímto dotazem se zvažuje, zda li respondent žije na území České republiky dlouze či krátce. Nejdéle se na území ČR zdržuje respondent ze Slovenska a z Polska (r. 1991). Nejkratší dobu se na našem území zdržují respondenti z Rumunska (r. 2006)

4. *Jaké důvody vás vedli k opuštění vaší země?*

V této otázce bylo možné vybrat více možností. Odpovězením této otázky se u respondenta odlišilo, zda jde (nebo šlo) o uprchlíka či emigranta a odhaluje důvody odchodu ze své vlasti. Výsledek měl zprvu rozdělit emigranty a uprchlíky. To se stalo bohužel (z hlediska průzkumu) u jednoho případu při uprchnutí z politických důvodů ze Sýrie.

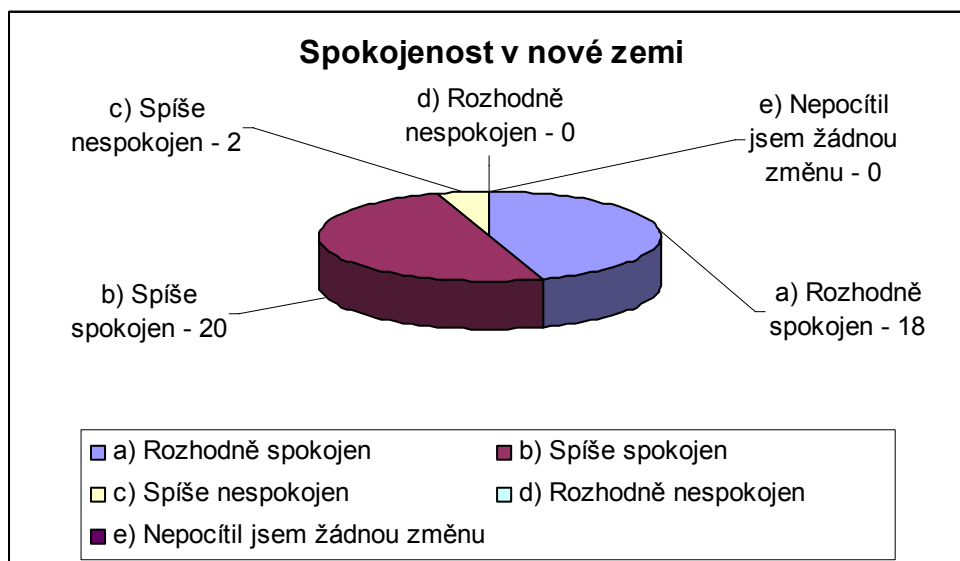
Graf č. 3: Odpovědi dotázaných

5. *V nové zemi, kde v současné době žijete, jste:*

Tento dotaz posuzoval spokojenost s životem v nové zemi. Výsledek potvrdil vysokou míru spokojenosti s žitím na území České republiky.

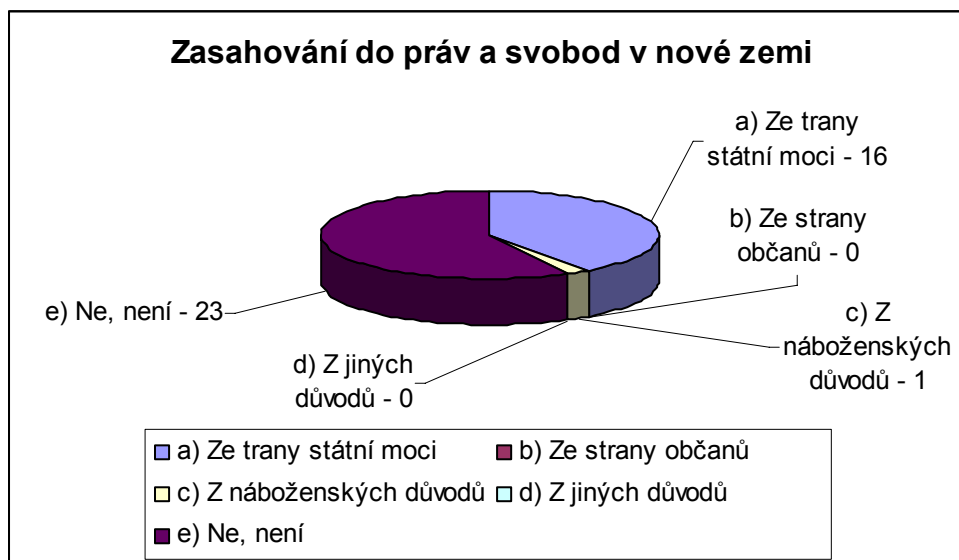
Graf č. 4: Odpovědi dotázaných

6. ***Myslíte si, že je v nové zemi zasahováno do vašich práv a svobod?***

Otázkou se posuzovali zásahy do osobních práv a svobod v nové zemi a to vlivem státní moci, na základě rasizmu nebo z náboženských důvodů. Bylo možné vybrat více možností. Výsledek přinesl zajímavé zjištění ve formě intervencí či arogancí za strany státních orgánů České republiky.

Graf č. 5: Odpovědi dotázaných

7. ***Hrozí vám v nové zemi jakékoliv nebezpečí ze strany státu nové země?***

Otázka č. 7 doplňuje otázku č. 6 a upřesňuje dotaz na to, zda li hrozí respondentovi v nové zemi nebezpečí. Výsledek odpovědí byl očekáván a pouze v jednom případě respondent uvedl hrozící nebezpečí číhající v nové zemi

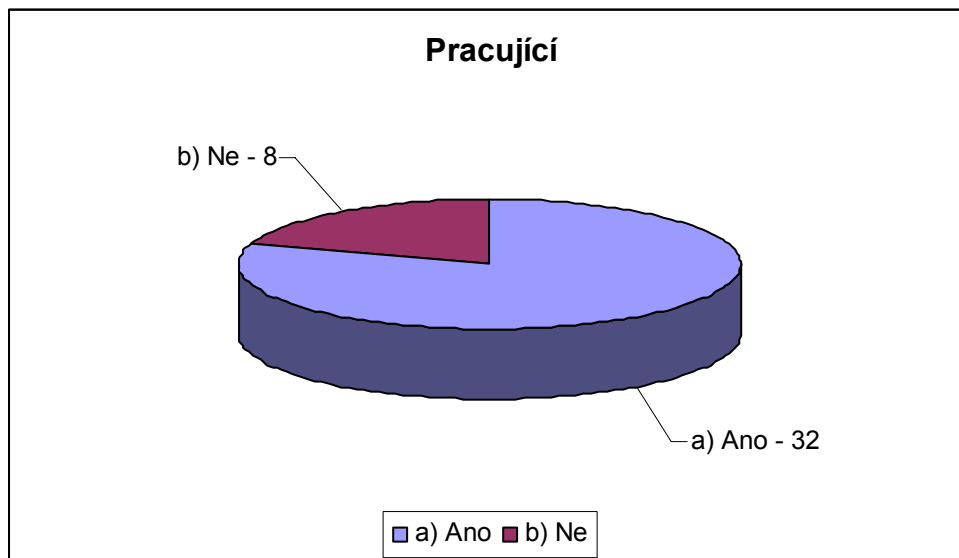
Graf č. 6: Odpovědi dotázaných

8. *Pracujete?*

Dotaz na to zda li respondent pracuje v nové zemi, souvisí s jeho adaptací do nového prostředí. Výsledek byl ovlivněn slovensko částí respondentů.

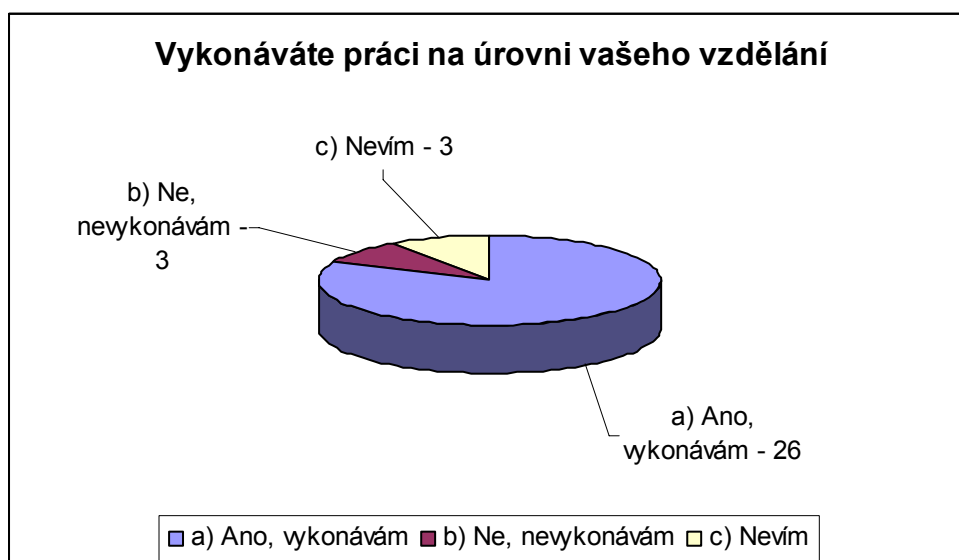
Graf č. 7: Odpovědi dotázaných

9. *Vykonáváte práci na úrovni vašeho vzdělání?*

Cílem tohoto dotazu bylo zjistit, zda li uprchlík či emigrant vykonává práci, která odpovídá jeho vzdělání. Tato otázka navazovala na otázku č. 8. V dotazníku byly nalezeny 3 případy, kdy osoba pracuje na místě, která není na úrovni její vzdělání. Z dotazu na vzdělání respondenta vyšlo najevo, že jde o 3 vysokoškoláky ze Slovenské republiky.

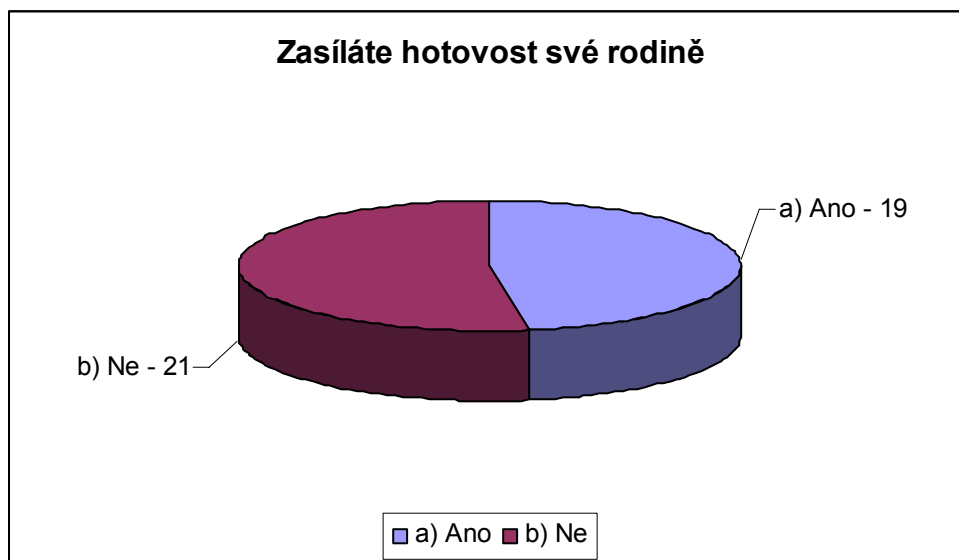
Graf č. 8: Odpovědi dotázaných

10. ***Zasíláte pravidelně finanční hotovost své rodině, která zůstala v zemi vašeho původu?***

Položením této otázky se ptáme, zda li respondent odesílá hotovost do své rodné země své rodině, zajímavá varianta nastává v případě, že respondent hotovost posílá a nepracuje.

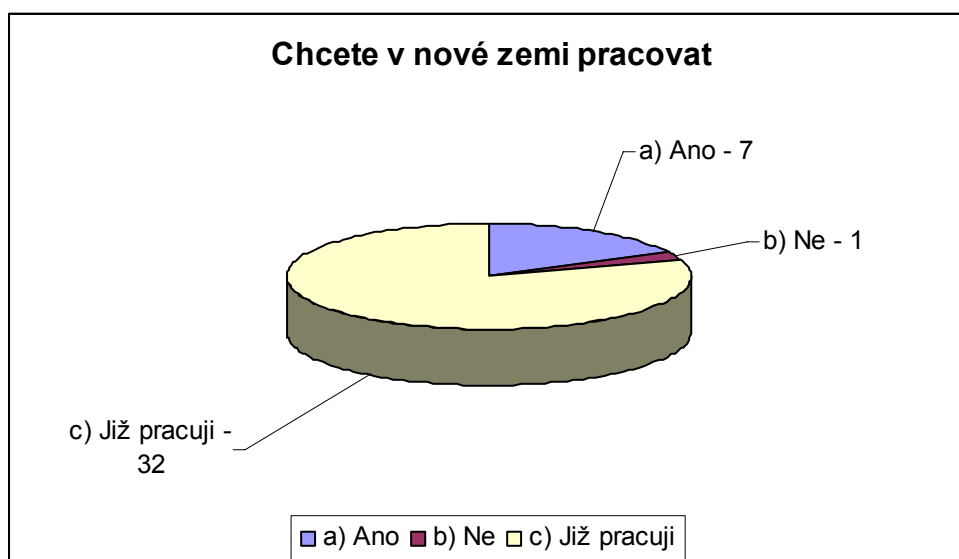
Graf č. 9: Odpovědi dotázaných

11. ***Uvažujete, že začnete v nové zemi pracovat?***

Tato otázka má za úkol zjistit zda li si respondent bude v dohledné době hledat práci v nové zemi. Pouze v jednom případě respondent uvedl, že pracovat nebude a ani si nebude práci hledat.

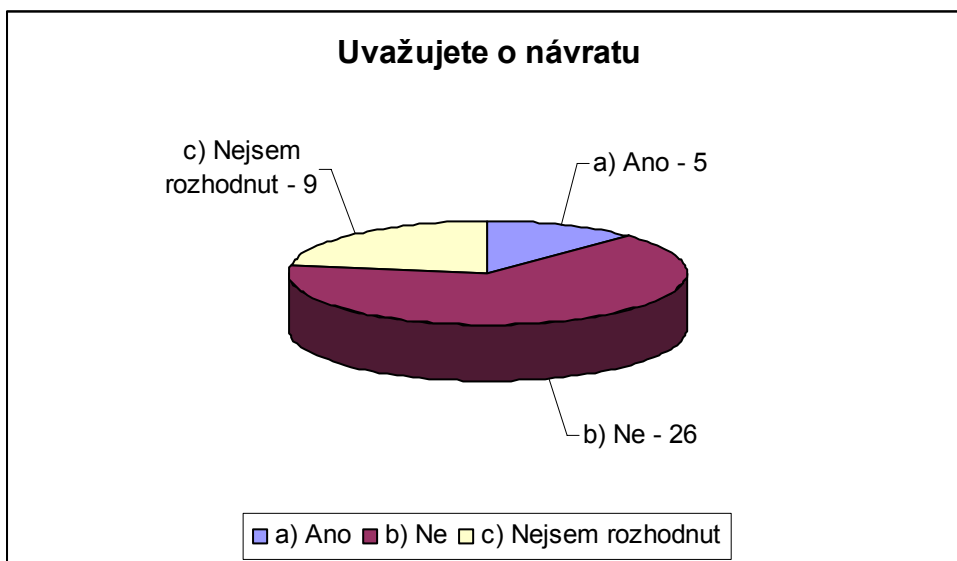
Graf č. 10: Odpovědi dotázaných

12. *Přemýšlíte o návratu do své země?*

Tento dotaz zjišťuje vnitřní pohnutky respondenta o návratu do své vlasti.

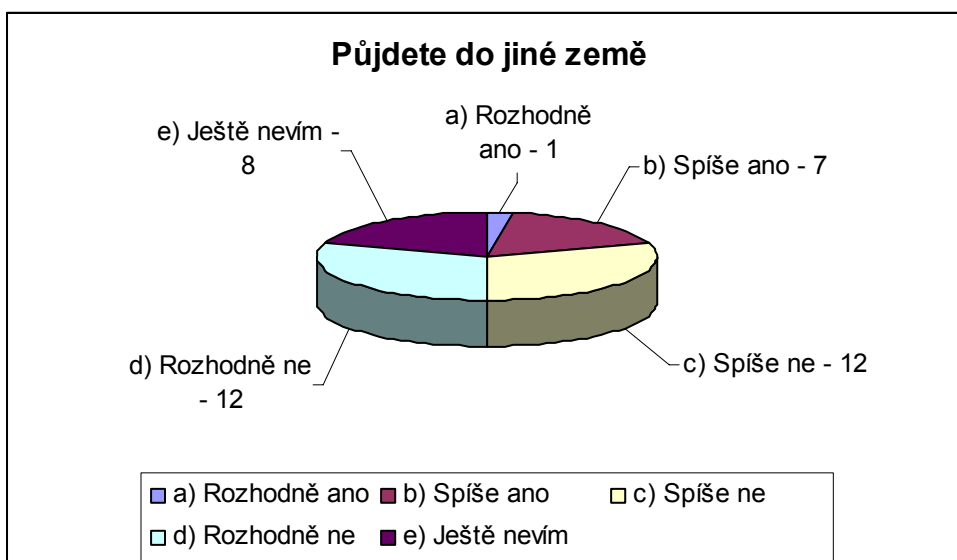
Graf č. 11: Odpovědi dotázaných

13. *Přemýšlíte, že budete žít v jiné zemi než je ta, ve které právě žijete?*

Otázkou je možné zjistit skutečnost, že respondent se v nové zemi zdržuje pouze dočasně a pravděpodobně je pro něj tato země spíše tranzitní.

Graf č. 12: Odpovědi dotázaných

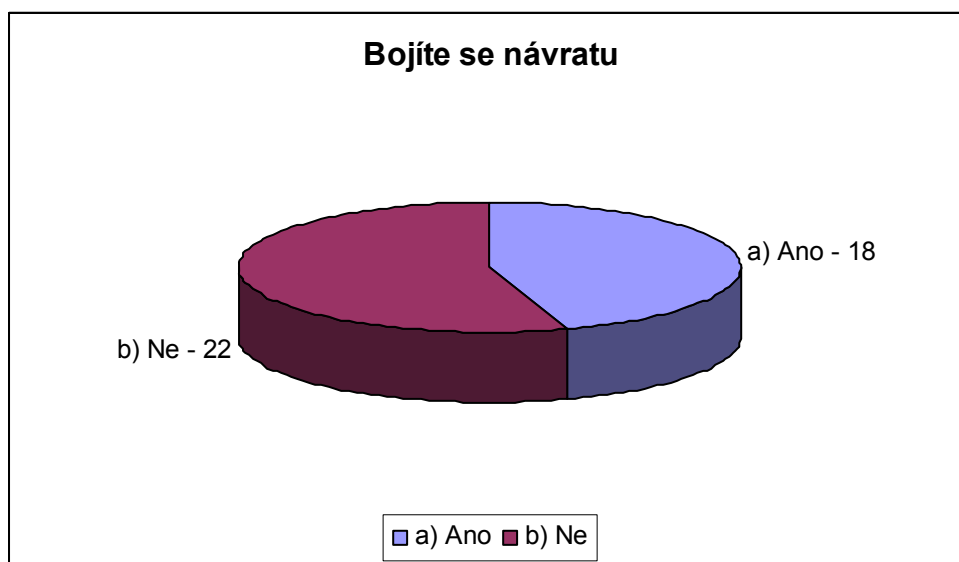
14. *Zde napište název země:*

Tato podotázka navazuje na předchozí dotaz a má konkretizovat kam se respondent chystá odcestovat. Nečastěji respondenti uváděli (3x) Německo a (3x) USA.

15. *Bojíte se návratu do své vlasti?*

Dotaz, který by měl za úkol opět prohloubit rozdíl mezi migrací finanční a migraci uprchlickou. Výsledek otázky ale poukázal na to, že strach lze mít i z nezaměstnanosti a ze sociální nejistoty.

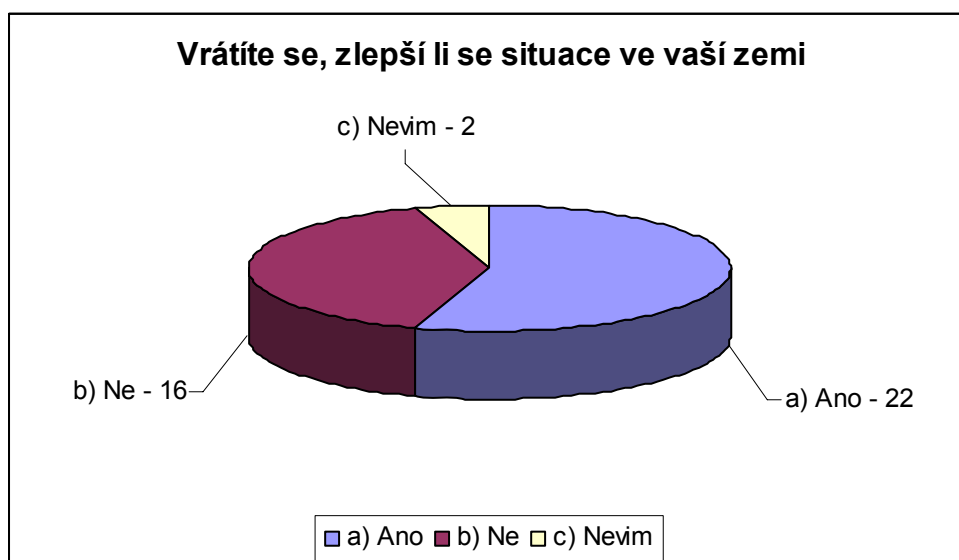
Graf č. 13: Odpovědi dotázaných

16. *Kdyby se situace ve vaší zemi zlepšila, vrátil byste se?*

Podotázka navazuje v případě pozitivní odpovědi v předchozím případě a snaží se zjistit, zda li má respondent v úmyslu se vrátit v případě, že se podmínky v rodné zemilepší.

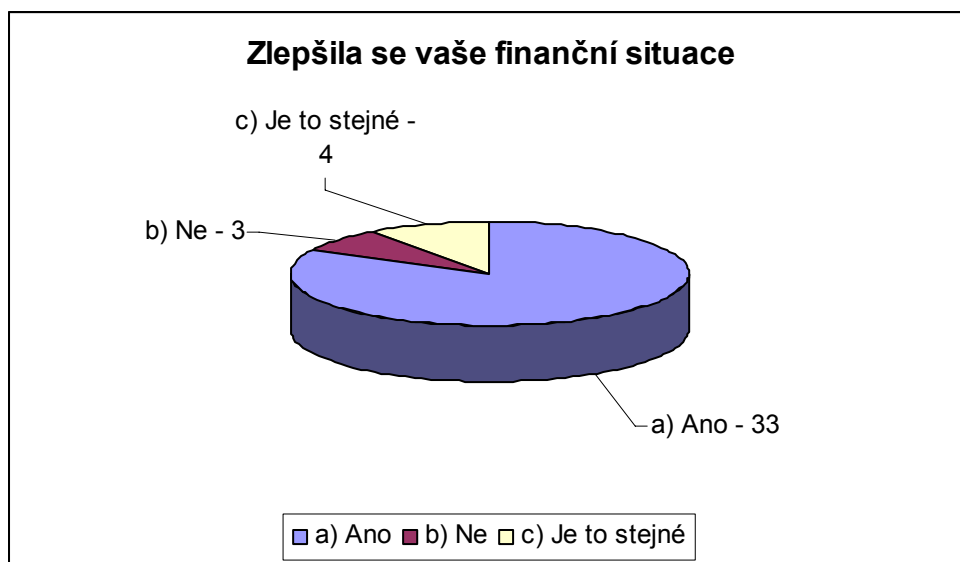
Graf č. 14: Odpovědi dotázaných

17. Zlepšila se tím, že žijete v jiné zemi, vaše finanční situace?

Dotaz souvisí ve finanční aktivitě respondenta v nové zemi a nepřímo navazuje na otázku č. 8, zda li respondent pracuje. U jednoho respondenta se zlepšila finanční situace, aniž by pracoval (srovnání s dotazem č. 11).

Graf č. 15: Odpovědi dotázaných

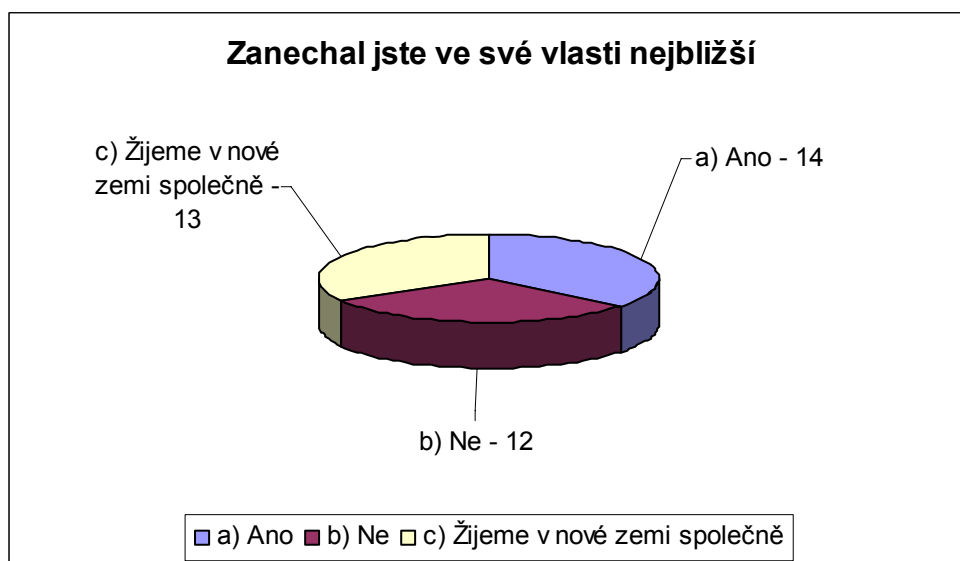

18. Zanechal jste ve své zemi nejbližší příbuzné?

Předmětem tohoto dotazu je rodina respondenta, nepřímo souvislý s otázkou č. 10.

V podstatě poukazuje na to, zda li v nové zemi respondent pracuje, aby mohl finančně podporovat svou rodinu.

Graf č. 16: Odpovědi dotázaných

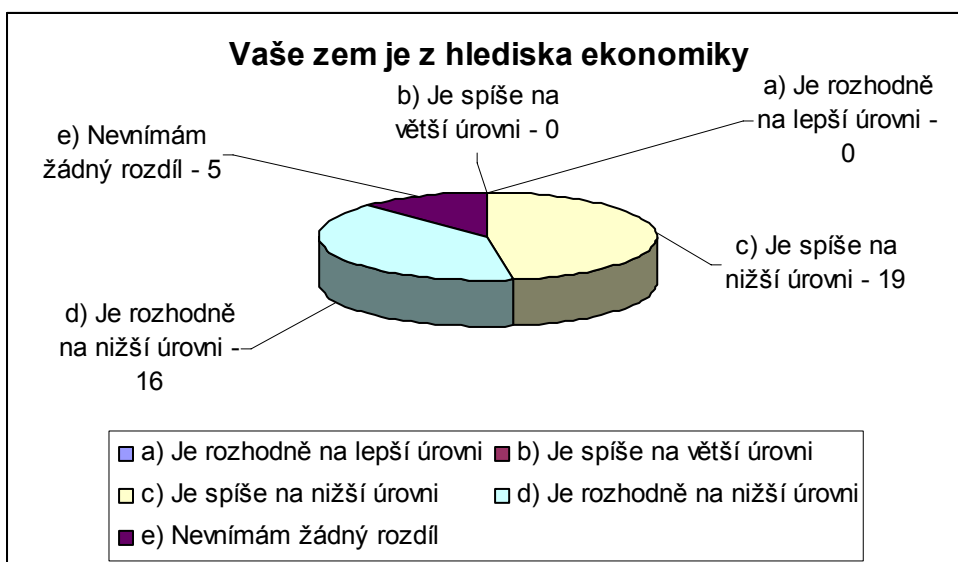
19. *V nové zemi žijete na základě:*

Tento dotaz je směřován na respondenty, kteří pocházejí ze zemí třetího typu (mimo EU). Na základě azylu se, z celkového počtu respondentů, na území ČR zdržují 2 cizinci (Sýrie a Čína).

20. *Porovnáte li obě země, tu kde jste se narodil a tu kde v současné době žijete, můžete říci, že ekonomická úroveň života ve vaší rodné zemi je ...*

Respondent zde provádí srovnání své země s novou zemí z finančního (materiálního) hlediska. Z tohoto výsledku vyplývá, že země odkud respondenti pocházejí, jsou na nižší úrovni z hlediska ekonomiky (finanční stránky) než je na tom Česká republika.

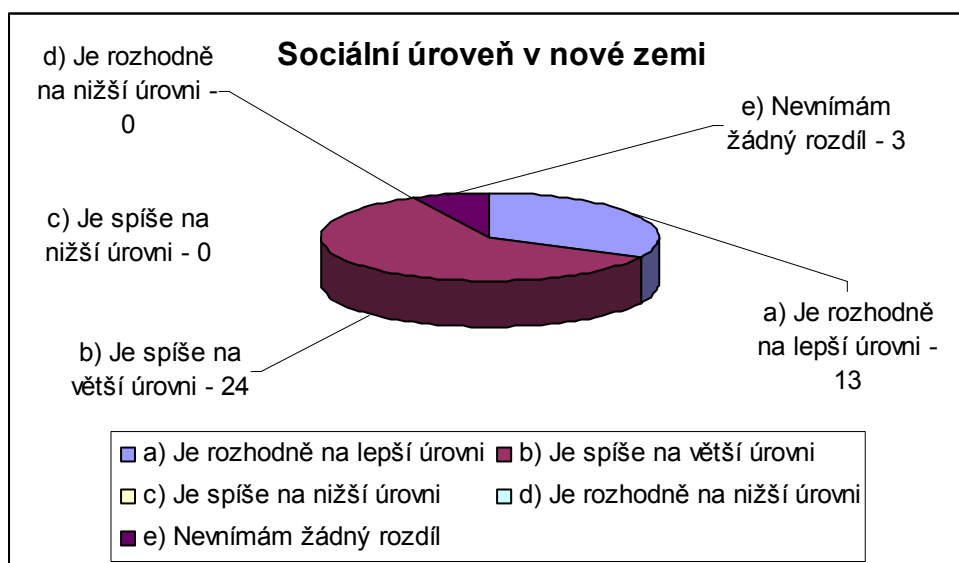
Graf č. 17: Odpovědi dotázaných

21. Porovnáte li obě země, to kde jste se narodil a tu kde v současnosti žijete, můžete říci že sociální zabezpečení je zde...

Respondent zde provádí srovnání své země s novou zemí z oblasti sociálního zabezpečení svých potřeb hlediska. Srovnává zde novou zemi. Výsledkem dotazu bylo zjištění že valná většina dotázaných si myslí, že je v České republice úroveň sociálního zabezpečení na vyšší úrovni než v jejich zemi.

Graf č. 18: Odpovědi dotázaných

22. Jaké je vaše vzdělání?

Tato otázka opět nepřímo souvisí s prací respondenta a s otázkou č. 9 zda li pracuje v rámci své kvalifikace.

Z celkového počtu dotázaných, byla nejsilnější skupina 22 lidí se středním vzděláním, vyučeno bylo 7 respondentů, respondenti s vysokou školou byli 4, jako vzdělání základní uvedli 3 dotázaní a zbývajících část čítající 4 lidi uvedla že nemají vzdělání žádné.

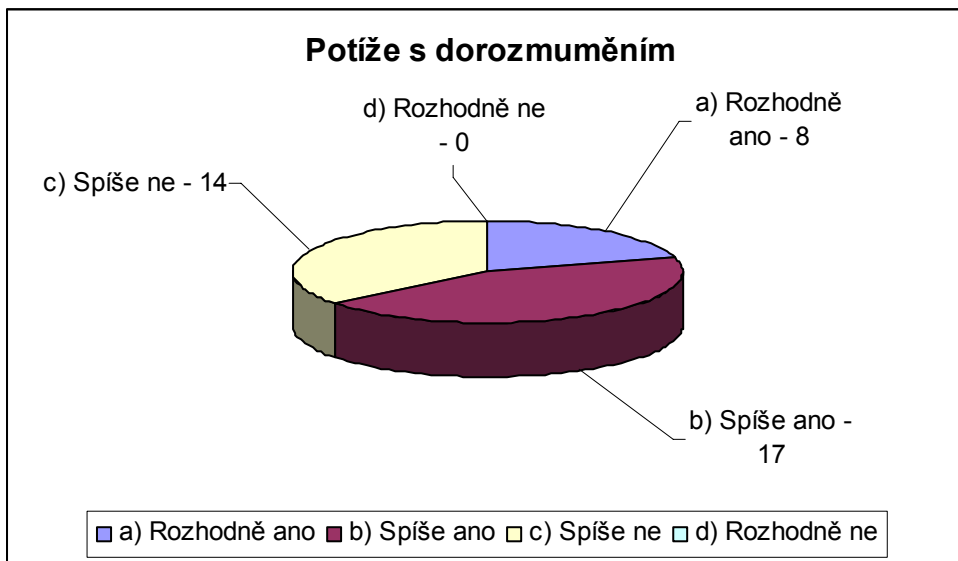
23. Kolik je vám let?

Otázka směřovala na věk respondenta. Na prvním místě se umístila skupina 26 – 30 let z celkového počtu dotázaných. Na druhém místě skončila skupina 9 respondentů ve věku 21 – 25 let. Třetí místo obsadila skupina dotázaných ve věku 31–35 let. Poslední příčka patřila respondentům od 36 – 40 let.

24. Činí vám problémy jazyková bariéra v nové zemi?

Tímto dotazem byly získány poznatky o schopnosti se dohovorit v nové zemi tím pádem znamenající i jednodušší adaptaci. Potíže s dorozuměním měli i někteří občané Slovenské republiky. Vysvětlením pojmu „nedorozumění“ si lze představit např. zhoršená orientace v právních normách neznalost některých slovíček a obrátů.

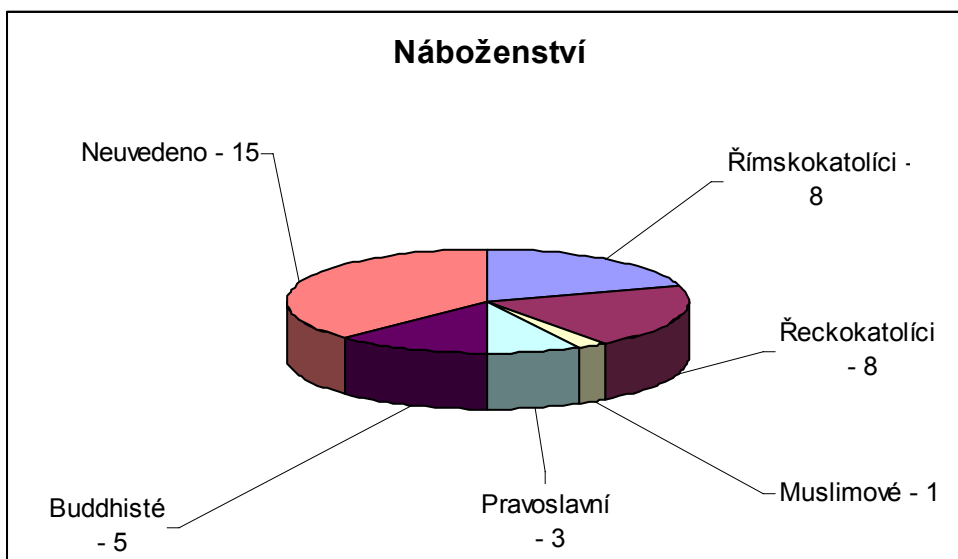
Graf č. 19: Odpovědi dotázaných

25. Jaká je vaše víra, náboženství?

Dotaz na náboženství, má poukázat na rozdíly zvykových norem v obou zemích (např. zákaz nošení šátek ve školách...). Tímto dotazem se za pomoci dotazu č. 6 nepodařila zjistit jakákoliv diskriminace na základě jiné víry nebo náboženství.

Graf č. 20: Odpovědi dotázaných

3.2.1.6 Interpretace výsledků z průzkumu

1. První předpoklad byl z velké části potvrzen s tím, že adaptace je velmi úzce spojena s dorozumívacími schopnostmi cizince v nové společnosti. V této otázce odpovídali nejčastěji občané Slovenské republiky (12 Slováků z 20), že problémy s dorozuměním spíše nemají. Díky tomuto si mohou snadněji najít práci, kterou například provozovali ve své vlasti. Neslovenští cizinci často odpovídali, že jim jazyková bariéra potíže činila.
2. Druhý předpoklad se nepodařilo potvrdit ani vyvrátit, důvodem byl malý počet respondentů, kterým byl v ČR azyl udělen (2). Na základě této skutečnosti nelze ani naznačovat. Oba respondenti (Sýrie a Čína) by se, za současné situace, do své země nevrátili, z nichž respondent (z Číny) by se vrátil, pokud by se situace zlepšila.
3. Třetí předpoklad se potvrdil a z celkového počtu dotázaných bylo pouze 7 lidí starších 35 let. Více než 2/3 respondentů bylo skutečně mladších než 35 let.
4. Čtvrtý předpoklad se také podařilo prokázat na základě dotazníku. Z celkového počtu respondentů pracuje 32, 7 respondentů si práci hledá. Pouze v jednom případě si respondent práci nehledá, důvodem může být touha odcestovat do jiné země.
5. Tento pátý předpoklad se opět potvrdil. Z celkového počtu dotázaných si myslí, že jejich rodná země je při srovnání s tou naší v oblasti finanční na nižší úrovni (35 dotázaných) a v oblasti sociálního zabezpečení na vyšší úrovni (37 dotázaných).

3.2.2 Rozhovory

Rozhovor byl veden nedirektivní metodou v anglickém jazyce. U rozhovoru byl přítomen tlumočník, který překládal v obou případech do českého jazyka.

Rozhovory byly učiněny za účelem k pochopení různých důvodů člověka, který byl donucen okolnostmi zažádat v České republice o azyl. Budou zde nastíněna úskalí, která tohoto člověka donutila zůstat v naší zemi. Z rozhovoru bude jasně patrné, proč mu byl azyl v České republice udělen. Některé informace jsou záměrně změněny, aby nedošlo k prozrazení této osoby. Informace zde uvedené byly zveřejněny s jeho souhlasem.

3.2.2.1 Uprchlík ze Sýrie

Tento rozhovor byl veden s uprchlíkem, jenž vyrůstal v Syrské arabské republice na turecko – syrské hranici. Tento člověk uprchl ze Sýrie a zde v České republice požádal o azyl. Ten mu byl z objektivních důvodů udělen. Pro účely této studie bude uprchlík nazýván syrským jménem Masúd, které je však z pochopitelných důvodů smyšlené. Mezi použité metody bylo přihlédnuto ke studiu materiálů o životě Kurdů v Sírii a k rozhovoru.

3.2.2.2 Postavení Kurdů v Sýrii

Údaje zde nastíněné jsou klíčové pro další průběh rozhodovacího procesu o přiznání azylu. V Sýrii je národ složen z 90% Turecké populace a zbytek přísluší Kurdům a Arménům. V Sýrii dochází k těžké arabizaci minoritního kurdského obyvatelstva. Nynější Syráská vláda tvrdě utiskuje politické strany Kurdů. Na stoupence kurdských politických stran nejsou neobvyklé teroristické útoky. Mnohé z nynějších problémů začaly v roce 1962, kdy bylo více než 150 000 Kurdů zbaveno syrského občanství. Kurdům není dovoleno učit se ve školách ve vlastním jazyce. V Sýrii je zákonem zakázáno vydávat publikace v kurdštině, pouštět kurdskou hudbu a v některých státních institucích dokonce i mluvit kurdsky. Kurdština se nesmí používat ve státních úřadech, ve školách, na pracovištích ani při soukromých oslavách. Dětem se nesmí dávat kurdská jména. Obchodní firmy rovněž nemohou mít kurdské názvy. Hospodářské potíže země nutí mnoho lidí odcházet za výdělkem do zahraničí, kde často vykonávají méně kvalifikované práce. Jen část těchto informací stačí, aby bylo více než zřejmé, že v Sýrii dochází k porušování lidských práv a k rasismu.

3.2.2.3 Výtah z rozhovoru

Matka i otec jsou kurdské národnosti. V roce 1996 žádal v České republice o přiznání statusu uprchlíka, v té době již hovořil plynule česky. Otec Masúda byl členem komunistické strany Sýrie. Tato strana byla v době jeho členství zakázána. Syrské komunistická strana se nijak zvlášť nelišila od jiných zemí s tím rozdílem, že považovala Kurdy, na rozdíl od jiných stran, za národ. Komunistická strana byla pro Kurdy jedinou možností jak veřejně projevovat svůj nesouhlas s svou diskriminací. Protože jsou v Sýrii kurdské strany zakázané, byl jeho otec pronásledován syrskými orgány a tajnou policií (MUCHABARAT). Otec byl často tajnou policií zbit. Masúd se v 17 letech stal členem tajné komunistické strany. Na střední škole o tomto členství nikdo nevěděl až na pana učitele, který toto členství tušil. Často Masúda kvůli své domněnce bil a několikrát jej ostříhal při vyučování dohola. Po dokončení střední školy se Masúd přihlásil na školu zaměřenou na těžbu nafty, ze které byl krátce poté

vyhozen z neznámých důvodů. Těsně po této události opustil Sýrii a započala jeho cesta do Evropy. Po překonání blíže nespecifikovaných obtíží dorazil nakonec do České republiky, kde požádal o azyl. V pobytovém středisku se aktivně účastnil kurzů češtiny. Jako důvod žádosti azylu uvedl, že se do Sýrie nevrátí, dokud tam bude vládnout diktátorský režim, který jde ruku v ruce s tajnou policií. Závěrem této případové studie je nutno uvést, že azyl byl Masúdovi po několika měsících udělen.

3.2.2.4 Uprchlík z Číny

Další rozhovor byl učiněn s uprchlíkem z Číny. V Čínské lidové republice se sice nedodrží základní práva a svobody tamního obyvatelstva. Avšak důvodem tohoto útěku nebylo porušování základních práv a svobod nýbrž špatná ekonomická situace v provincii, kde se uprchlík narodil a kde vyrostl. Z důvodu utajení člověka, s nímž byl tento rozhovor proveden, bude dále nazýván smyšleným jménem Wang

3.2.2.5 Výtah z rozhovoru

Wang se narodil v roce 1980 v Čínské lidové republice. Matka mu těsně po narození zemřela a o jeho výchovu se staral otec.

V devíti letech začal navštěvovat základní školu, kterou musel ze špatných ekonomických důvodů v rodině po čtyřech letech zanechat. Po zanechání školy začal pracovat na poli jako rolník a pomáhal tak svému otci. Jinou práci sehnat nemohl, protože byl příliš mladý. V provincii, kde Wang vyrůstal, žilo obdobným způsobem mnoho lidí. Tito lidé byli bytostně odkázáni na výnosech z úrody. Otec Wangu na tom nebyl zdravotně nejlépe, proto musel Wang často zastávat i těžkou práci pro dospělého. V 15 letech se Wang stále více začal hledat zaměstnání, ale výdělek, který mu byl nabízen, byl velmi nízký. To Wangu utvrdilo v názoru, že v Číně se nedají vydělat peníze. Pokud se občan v Číně ocitl v tíživé sociální situaci, může žádat o sociální výpomoc. Wang s otcem se do této situace dostal a otec o výpomoc žádal každý rok. Vyhověno jim však bylo pouze jednou a dostali roční příspěvek 250 CNY (v dubnu 2007 asi 700 Kč). Po té už nikdy příspěvek nedostali. Wang si není jistý, od koho tato výpomoc pocházela a na koho se otec, s žádostí o ní, obracel. Wang v rozhovoru uvedl, že jiné než ekonomické potíže ve své vlasti neměl a ty byly jedinou záminkou pro odchod ze své vlasti.

Otec měl plán, který souvisel s tím, že svého syna pošle do zahraničí vydělávat. Proto prodal pole a za peníze, které prodejem získal, použil na zaplacení potřebných dokladů a práci

převaděčů. Když Wang opustil Čínu vlakem, netušil, kam vlastně jede, byl dezorientován. Při překročení hranic neměl žádné potíže s vycestováním. Z Číny cestoval sám a to pouze za částečného doprovodu převaděčů, kteří se střídali. Převádění bylo podle slov Wanga velmi pečlivě organizováno a všechny okolnosti poukazovali na dlouholeté zkušenosti převaděčů a na velkou mezinárodní základnu těchto lidí, kteří měli z této činnosti slušné tržby.

Až teprve na území České republiky byl Wang připojen k větší skupině uprchlíků, se kterými měl pokračovat dál do další země (Německa nebo Itálie). Při kontrole na hranicích byla skupina včetně Wanga odhalena. Wang policii oznámil důvody svého počínání a zažádal na doporučení policisty o udělení Azylu. Wang uvedl, že v Číně není žádný institut podobný k udělení azylu, o který požádal. Ve své žádosti o azyl uvedl, že přijel do Evropy hlavně proto, aby si zde vydělal peníze a pomohl otci dostat se z bíd.

Při čekání na udělení azylu Wanga nejvíce děsilo, že azyl nedostane a že po navrácení do své vlasti by mohl být potrestán a za ilegální odchod by dostal vysokou pokutu. Pokud by azyl dostal, chtěl by si najít nějakou práci a část výdělku posílat otci do Číny. Kdyby došlo v Čínské lidové republice ke změně, k lepšímu v oblasti ohodnocení za práci, Wang by neváhal a vrátil by se nazpět do svého domova.

3.2.2.6 Shrnutí rozhovorů

Z učiněných rozhovorů je vidět patrný rozdíl. Zatím co v prvním případě došlo k soustavnému porušování lidských práv a svobod tak ve druhém případě hrála velkou roli chudoba a snaha si zlepšit životní podmínky. Zajímavým zjištěním bylo odhalení propracované profesionální organizovanosti převaděčů.

3.3 Shrnutí výsledků praktické části

V praktické části byly využity pro průzkum dvě metody, a to dotazníky a rozhovor. Z dotazníků i rozhovorů vyplynulo, že adaptace uprchlíků a emigrantů není nikterak rozdílná a že pro obě skupiny znamená spoustu překážek, které vznikají při začleňování se do nové země. Průběh ukázal, že pod pojmem překážka si lze představit různá úskalí: jazykovou bariéru, zasahování do osobních práv a svobod popř. neochota a arogance úřadů při komunikaci s cizincem a za neméně velkou překážkou je možné považovat, alespoň v prvopočátcích, špatná orientace v nové zemi. Dalším zjištěním, které bezděčně z dotazníku vyplynulo, bylo, že ve třech případech (ze 40 respondentů) zde byl cizinec zaměstnán v práci, která neodpovídala jeho kvalifikaci z vysoké školy.

4 Závěr

Z výsledků práce vyplývá, co všechno může působit na adaptaci cizinců v novém prostředí. Z důvodů vnitřních a vnějších negativních vlivů, bez pomoci státních nebo humanitárních organizací, mohou být tito lidé vtáhnuti do situace, do které se nikdy nechtěli dostat. To, zda li bude adaptace na nové prostředí úspěšná či nikoliv, nezáleží pouze na vnitřní vůli a odhodlanosti člověka nepodlehout negativním vlivům ale i na pomoci okolí. A to může napomoci tuto situaci zvládnout díky různých forem sociálních služeb zaměřených zejména na integraci do dané společnosti.

Práce na tomto tématu nebyla zprvu vůbec jednoduchá. Při vytváření teoretické části bylo největší komplikací shánění odborné relevantní literatury. Další komplikace v praktické části byly způsobeny komunikačními problémy, které však byly, na základě překladu standardizovaného dotazníku do více jazykových verzí a tlumočením rozhovorů, nakonec překonány. Výsledky standardizovaného dotazníku byly určitě zkresleny nevelkým počtem respondentů. A však počet stačil pro nástin pochopení současné situace v naší společnosti. Smyslem rozhovorů původně bylo celkovou problematiku dokreslit, avšak ve výsledku bylo spíše dosaženo poznání, z jakých důvodů může člověk uprchnout či emigrovat.

Závěrem lze vyjmenovat několik zásadních opatření, která by měla eliminovat negativní působení cizince v novém prostředí. Tato opatření vyplynula z použitých metod standardizovaného dotazníku a rozhovorů. Opatření pro zlepšení situace uprchlíků a emigrantů je souhrn mnoha zásadních změn, které jistě nejsou v současných silách naší planety. Změny se týkají ekonomických, politických, sociálních a humanitárních oblastí. Z toho důvodu se zde zaměříme pouze na možné návrhy opatření pro zlepšení situace v České republice.

1. Posílení pozice lokálních i nadnárodních organizací pracujících s uprchlíky a s emigranty,
2. Důkladné sledování migračních vln z různých zemí, by mělo napomoci se připravit a vyvarovat se tak vzniklým potížím,
3. Pro uprchlíky a emigranty připravovat programy dalších realizací v zaměstnávání. (Počítačové kurzy, účetnictví ...). Některé tyto aktivity by mohly provozovat základní či střední školy v rámci dotovaných kurzů. Vytvořit databázi těchto lidí s evidováním průběhů ve všech kurzech společně

s dílčími výsledky. Po úspěšném zvládnutí vydat cizinci certifikát a z evidence jej vyřadit,

4. Povinnost každého, uprchlíka žádajícího o azyl, absolvovat kurzy českého jazyka,
5. Zabezpečit různé vícejazyčné učebnice, učební pomůcky pro začátečníky, středně pokročilé a pokročilé žáky.

V Seznamu opatření by bylo jistě možné vyjmenovat i více možností, ale i částečným splněním těchto několika bodů bude s největší pravděpodobností směřovat ke kvalitnějšímu průběhu adaptace do naší společnosti a následného osamostatnění se.

5 Seznam použitých zdrojů

- *Berkat znamená štěstí* [online]. c2007, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.berkat.cz/sekce.php?id=4> >.
- ČEPELKA, Č. – JÍLEK, D. – ŠTURMA, P. *Azyl a uprchlictví v mezinárodním právu*. Brno: Masarykova universita v Brně, 1997, 262 s. ISBN 80-120-1493-8
- *Evropský fond pro uprchlíky* [online]. c2007, poslední revize 13. 07. 2006 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.mvcr.cz/azyl/erf/program0507.pdf> >.
- FIALOVÁ L., et al. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, 400s. ISBN 80-204-0720-0
- GULOVÁ, L. – ŠTĚPAŘOVÁ, E. *Kabinet multikulturní výchovy*. Brno: Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity, 2004, 19s. ISBN 80-7315-073-5
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 776 s. ISBN 80-7178-303-X
- *IOM v České republice* [online]. c2005, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.iom.cz/> >.
- JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2007, 288s. ISBN 978-80-7367-269-0
- *Kdo jsme* [online]. c2004, [cit.2007-04-01]. Dostupné z: <<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=310&nDepartmentID=187&nLanguageID=1>>.
- *Multikulturní výchova* [online]. c2003-2005, poslední revize 29. 04. 2004 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: <http://www.skolaonline.cz/scripts/detail.php?id=3179>
- PATOČKA, J. *Péče o duši I*. 1. vyd. Praha: Oikoymenh, 1996, 499 s. ISBN 80-86005-24-0
- *Programový dokument Programů sociální integrace společnosti Člověk v tísni* [online]. c2007, poslední revize 18. 01. 2007 [cit.2007-04-01]. Dostupné z: < <http://www.clovekvtisni.cz/download/pdf/50.pdf> >.

- SIROVÁTKA, T. *Sociální a ekonomické faktory marginalizace na pracovním trhu*. Sociologický časopis. Praha: sociologický časopis, 1997.
- ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z psychologie – II. Díl – Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2002, 94 s. ISBN 80–7083-614–8
- VÁCLAVÍK, D. *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I*. Liberec: TUL, 2001, 120 s. ISBN 80–7083-457–9
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004, 872 s. ISBN 80–7178-802–3
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pracovníky Policie a Vězeňské služby 2. díl*. 1. vyd. Liberec: TUL, 2003, s. 102. ISBN 80–7083-703–9
- VIZINOVÁ, D – PREISS, M. *Psychické trauma a jeho terapie – Psychologická pomoc obětem válek a katastrof*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 160 s. ISBN 80–7178-284X
- *Zákon o azylu a o změně některých zákonů č. 325/1999 Sb.*

6 Seznam příloh

- Příloha č. 1: Dotazník v českém jazyce
- Příloha č. 2: Dotazník v anglickém jazyce
- Příloha č. 3: Dotazník v italském jazyce
- Příloha č. 4: Dotazník ve francouzském jazyce

Příloha č. 1: Dotazník v českém jazyce

Anonymní dotazník

EMIGRANTI A UPRCHLÍCI A JEJICH ADAPTAČNÍ POTÍŽE

VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU VÁM ZABERE 10 – 15 MINUT

Dotazník je zcela anonymní a data budou použita v bakalářské práci vypracové pro Technickou univerzitu v Liberci v České republice

1. **Z jaké země pocházíte ?**

.....

2. **V jaké zemi v současné době žijete?**

.....

3. **Ve kterém roce jste přišel do nové země?**

.....

4. **Jaké důvody Vás vedli k opuštění vaší země? (*můžete vybrat i více možností*)**

a) Politické (porušování osobních práv a svobod v dané zemi)

b) Ekonomické (Najít si dobře placenou práci)

c) Rodinné (Sloučení rodiny)

d) Přírodní katastrofa

e) Jiné (vypište):

.....

.....

5. **V nové zemi, kde v současné době žijete, jste:**

a) Rozhodně spokojen

b) Spíše spokojen

c) Spíše nespokojen

d) Rozhodně nespokojen

e) Nepocítil jsem žádnou změnu

6. **Myslíte si, že je v nové zemi zasahováno do vašich práv a svobod? (můžete vybrat i více možností)**

- a) Ano, ze strany státní moci (např. perzekuce ze strany úřadů)
- b) Ano, ze strany občanů nové země (např. projevy rasizmu)
- c) Ano, z náboženských důvodů
- d) Z jiných důvodů (vypište)
- e) Ne, není

7. **Hrozí vám v nové zemi jakékoliv nebezpečí ze strany státu nové země?**

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

8. **Pracujete ?**

- a) Ano
- b) Ne (*pokud jste vybrali tuto možnost pokračujte otázkou číslo 10.)*

9. **Vykonáváte práci na úrovni vašeho vzdělání?**

- a) Ano, vykonávám
- b) Ne, nevykonávám
- c) Nevím

10. **Zasíláte pravidelně finanční hotovost své rodině, která zůstala v zemi vašeho původu?**

- a) Ano
- b) Ne

11. Uvažujete, že začnete v nové zemi pracovat?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Již pracuji

12. Přemýšlíte o návratu do své rodné země?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nejsem zatím rozhodnut (a)

13. Přemýšlíte, že budete žít v nějaké jiné zemi než je ta, ve které právě žijete?

- a) Rozhodně ano (*Napište, do jaké v bodě číslo 14*)
- b) Spíše ano (*Napište, do jaké v bodě číslo 14*)
- c) Spíše ne (*Pokračujte otázkou číslo 15*)
- d) Rozhodně ne (*Pokračujte otázkou číslo 15*)
- e) Ještě nevím (*Pokračujte otázkou číslo 15*)

14. Zde napište název země:

.....

15. Bojíte se návratu do své vlasti?

- a) Ano
- b) Ne

16. Kdyby se situace ve vaší zemi zlepšila, vrátil (a) byste se?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

17. Zlepšila se, tím že žijete v jiné zemi, vaše finanční situace?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Je to stejné

18. Zanechal jste ve své zemi neblíží příbuzné (*myšleno pouze manžela, dítě*) ?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Žijeme v nové zemi společně

19. V nové zemi se zdržujete na základě:

- a) Víza
- b) Azylu
- c) Ani jedna s uvedených možností

20. Porovnáte li obě země tu, kde jste se narodil a tu kde v současnosti žijete, můžete říci že ekonomická úroveň (*nebo finanční úroveň*) života ve vaši rodné zemi je...

- a) Je rozhodně na větší úrovni
- b) Je spíše na větší úrovni
- c) Je spíše na nižší úrovni
- d) Je rozhodně na nižší úrovni
- e) Nevnímám žádný rozdíl

21. Porovnáte li obě země tu, kde jste se narodil a tu kde v současnosti žijete můžete

říci že sociální zabezpečení je zde (*např. různé druhy podpor, školství, zdravotnictví...*)...

- a) Je rozhodně na větší úrovni
- b) Je spíše na větší úrovni
- c) Je spíše na nižší úrovni
- d) Je rozhodně na nižší úrovni
- e) Nevnímám žádný rozdíl

22. Jaké je vaše vzdělání ?

- a) Základní škola
- b) Vyučen (např. řemeslu)
- c) Střední škola (označte i v případě vyšší odborné školy)
- d) Vysoká škola
- e) Žádné vzdělání

23. Kolik je Vám let ?

- a) Do 15 let
- b) 15 – 20
- c) 21 – 25
- d) 26 – 30
- e) 31 – 35
- f) 36 – 40
- g) 41 – 50
- h) 51 a více

24. Činí vám problémy jazyková bariéra v nové zemi?

a) Rozhodně ano

b) Spíše ano

c) Spíše ne

d) Rozhodně ne

25. Jaká je vaše víra, náboženství (*nejste li věřící nevyplňujte*)

.....

To byla poslední otázka, děkujeme za váš čas a za poskytnuté informace.

Příloha č. 2: Dotazník v anglickém jazyce

Aanonymous questionnaire

**EMIGRANTS AND REFUGEES AND THEIR ADAPTATION
PROBLEMS**

COMPLETION OF THE QUESTIONNAIRE WON'T TAKE YOU MORE THAN 10-15
MINUTES

This questionnaire is completely anonymous and all gathered dates and information's will be
used in a bachelor's work for Technical university of Liberec, Czech Republic

1. **Which country are you coming from?**

.....

2. **Which country are you currently living in?**

.....

3. **In which year have you arrived to your new country?**

.....

4. **What were your reasons to leave your country? *(you can pick more options)***

a) Political (violate human rights)

b) Economical (to get better paid job)

c) Family (to merge your family)

d) Natural disaster

e) Another (write down):

.....

.....

5. **In the new country, you're currently living in, you are:**

a) Very content

b) Content

c) Discontent

d) Very discontent

e) I don't see any difference

6. **Do you think in your new country is any violence towards your human rights?**

(you can pick more options)

a) Yes, from the state authority (for example persecution by state offices)

b) Yes, coming from the people living in the country (racism, ...)

c) Yes, because of different religion

d) Another reason (write please)

e) No

7. **Is there any danger for you from the side of your new country?**

a) Yes

b) No

c) I don't know

8. **Do you work?**

a) Yes

b) No *(in case you picked this answer, please go down to the number 10)*

9. **Is your work at the level of your education?**

a) Yes, it is

b) No, it isn't

c) I don't know

10. **Are you sending cash to your family that stayed in the country of your origin?**

a) Yes

b) Not

11. Are you thinking of looking for job in your new country?

- a) Yes
- b) Not
- c) Already work

12. Do you think of returning back to the country of your origin?

- a) Yes
- b) Not
- c) I'm not decided yet

13. Do you think that in the future you'll move to live in different country than the one you are living right now?

- a) Definitely yes (*write which one to the number 14*)
- b) Probably yes (*write which one to the number 14*)
- c) Probably not (*go on to the question number 15*)
- d) Definitely not (*go on to the question number 15*)
- e) I'm not decided yet (*go on to the question number 15*)

14. Write here the name of the country:

.....

15. Are you afraid of returning back to the country of your origin?

- a) Yes
- b) Not

16. In case the situation in your former country got better, would you return?

- a) Yes
- b) Not
- c) I don't know

17. **Since you're living in your new country, did your financial situation became better?**

- a) Yes
- b) Not
- c) It's always the same

18. **Have you left in your original country any relatives (*meant only wife/husband or children*)?**

- a) Yes
- b) Not
- c) We're living in new country all together

19. **In your new country you are living on basis of:**

- a) Visa
- b) Asylum
- c) Neither of previous

20. **If you compare both your current and your original countries, how is your financial and living situation?**

- a) It's definitely at better level
- b) It's better
- c) It's worse
- d) It's definitely at worse level
- e) I can't see any difference

21. If you compare both your current and your original countries, how do you rate

social stuff and insurance (in current country)? (for example school system, insurance, health system, ...)...

- a) It's definitely at better level
- b) It's better
- c) It's worse
- d) It's definitely at worse level
- e) I can't see any difference

22. What is the highest level of your achieved education?

- a) Elementary school
- b) Skilled worker
- c) High school (also advanced high school training)
- d) University
- e) Not educated

23. How old are you?

- a) Under 15 years
- b) 15 – 20
- c) 21 – 25
- d) 26 – 30
- e) 31 – 35
- f) 36 – 40
- g) 41 – 50
- h) 51 and more

24. **Do you have problems with language barrier in your new country?**

a) Definitely yes

b) Rather yes

c) Rather not

d) Definitely not

25. **What is your religion (*do not fill-in if you aren't religious*)**

.....

That was the very last question, thank you for your time and provided information's.

Příloha č. 3: Dotazník v italském jazyce

Questionario anonimo

EMIGRANTI E RIFUGIATI E I LORO PROBLEMI DI ADATTAMENTO

LA COMPILAZIONE DEL QUESTIONARIO NON RICHIEDERA ' PIU ' DI 10-15 MINUTI

Questo questionario è completamente anonimo e tutti i dati e le informazioni raccolti saranno utilizzati in un lavoro per l'esame finale per l'università Tecnica di Liberec, Repubblica Ceca.

1. Da quale Paese vieni?

.....

2. In quale Paese vivi al momento?

.....

3. In che anno sei arrivato nel tuo nuovo Paese?

.....

4. Per quali ragioni hai lasciato il tuo Paese?

- a) Politiche (violazione dei diritti umani)
- b) Economiche (per avere un lavoro meglio pagato)
- c) Familiari (per riunire la tua famiglia)
- d) Disastro naturale
- e) Altro (descrivile sotto):

.....
.....

5. Nel Paese in cui vivi attualmente, sei:

- a) Molto felice
- b) Felice
- c) Infelice
- d) Molto infelice
- e) Non vedo alcuna differenza

6. Pensi che nel tuo nuovo Paese siano fatte violenze nei confronti dei tuoi diritti umani?

(puoi scegliere più opzioni)

- a) Sì, dall'autorità statale (ad esempio persecuzione dagli uffici statali)
- b) Sì, dalle persone che vivono nel Paese (razzismo, ...)
- c) Sì, a causa della diversa fede religiosa
- d) Un'altra ragione (scrivila per favore)
- e) No

7. C'è nessun pericolo per te nel tuo nuovo Paese?

- a) Sì
- b) No
- c) Non lo so

8. Lavori?

- a) Sì
- b) No (*nel caso tu abbia scelto questa risposta, per piacere vai direttamente alla domanda numero 10*)

9. Il tuo lavoro è al livello della tua educazione?

- a) Sì, lo è
- b) No, non lo è
- c) Non lo so

10. Spedisci soldi alla tua famiglia che è rimasta nel tuo Paese d'origine?

- a) Sì
- b) No

11. Stai pensando di cercare un lavoro nel tuo nuovo Paese?

- a) Si
- b) No

12. Pensi di ritornare nel tuo Paese d'origine?

- a) Si
- b) No
- c) Non lo so ancora

13. Pensi che nel futuro ti trasferirai in un altro Paese che non sia quello in cui vivi ora?

- a) Assolutamente si (*scrivi quale alla domanda 14*)
- b) Probabilmente si (*scrivi dove alla domanda 14*)
- c) Probabilmente no (*vai alla domanda 15*)
- d) Assolutamente no (*vai alla domanda 15*)
- e) Ancora non lo so (*vai alla domanda 15*)

14. Scrivi qui il nome della nazione:

.....

15. Hai paura di ritornare nel tuo Paese d'origine?

- a) Si
- b) No

16. Nel caso in cui la situazione nel tuo Paese d'origine migliori, ritorneresti?

- a) Si
- b) No
- c) Non lo so

17. Da quando vivi nel tuo nuovo Paese, la tua situazione economica è migliorata?

- a) Sì
- b) No
- c) E' sempre la stessa

18. Hai lasciato dei parenti nel tuo Paese d'origine (*intesi solo nel senso di marito/moglie o figli*)

- a) Sì
- b) No
- c) Viviamo nel nuovo Paese tutti insieme

19. Nel tuo nuovo Paese vivi sulla base di:

- a) Visto
- b) Asilo
- c) Nessuna delle precedenti

20. Se confronti il tuo attuale Paese e quello di origine, com'è la tua situazione economica e il tenore di vita?

- a) E' sicuramente ad un livello migliore
- b) E' migliorata
- c) E' peggiorata
- d) E' sicuramente ad un livello peggiore
- e) Non noto nessuna differenza

21. Se confronti il tuo attuale Paese e quello di origine, come giudichi le istituzioni sociali e l'assicurazione? (ad esempio il sistema scolastico, l'assicurazione, il sistema sanitario, ...)

- a) E' sicuramente ad un livello migliore
- b) E' migliore
- c) E' peggiore
- d) E' sicuramente ad un livello peggiore
- e) Non noto nessuna differenza

22. Qual è il livello della tua educazione scolastica?

- a) Scuola elementare
- b) Lavoratore specializzato
- c) Scuole superiori (anche corsi avanzati)
- d) Università
- e) Non sono mai andato a scuola

23. Quanti anni hai?

- a) Meno di 15 anni
- b) 15 – 20
- c) 21 – 25
- d) 26 – 30
- e) 31 – 35
- f) 36 – 40
- g) 41 – 50
- h) Più di 51

24. Hai problemi con la lingua nel tuo nuovo Paese?

- a) Assolutamente si
- b) Abbastanza
- c) Non molti
- d) Assolutamente no

25. Qual è la tua religione? (*non riempire se non sei religioso*)

.....

Questa era l'ultima domanda, grazie per il tuo tempo e per le informazioni fornite.

Příloha č. 4: Dotazník ve francouzském jazyce

Questionnaire anonyme

ÉMIGRANTS ET REFUGÉS ET LEURS PROBLEMES D'ADAPTATION

LA COMPILATION DE CE QUESTIONNAIRE N'EXIGERA PLUS DE 10-15 MINUTES

Ce questionnaire est complètement anonyme et tous les éléments et les informations rassemblés seront utilisés en un travail pour l'examen finale pour l'université de Liberec, République Tchèque.

1. De quel Pays tu viens?

.....

2. En quel Pays tu habites maintenant?

.....

3. Dans quelle année tu es arrivé dans ton nouveau Pays?

.....

4. Pour quelles raisons tu as quitté ton Pays?

- a) Politiques (violation des droits humains)
- b) Economiques (pour avoir un travail mieux payé)
- c) Familiers (pour réunir ta famille)
- d) Désastre naturel
- e) Autre (decrire dessous):

.....
.....

3. Dans le Pays où tu habites maintenant, tu es:

- a) Très heureux
- b) Heureux
- c) Malheureux
- d) Très malheureux
- e) Je ne vois pas de différences

4. Tu penses que dans ton nouveau Pays ils sont des violences à l'égard de tes droits humains? (tu peux choisir plusieurs options)

- a) Oui, par l'autorité d'État (par exemple persecution des bureaux d'État)
- b) Oui, par les gents qui vivent dans le Pays (racisme, ...)
- c) Oui, à cause d'une foi religieux divers
- d) Une autre raison (ecrire ici merci)
- e) No

5. Il y a quelque danger pour toi dans ton nouveau Pays?

- a) Oui
- b) Non
- c) Je ne sais pas

6. Tu travailles?

- a) Oui
- b) Non (*en cas tu as choisit cette réponse, passe directement à la question numero 10*)

9 . Ton travaille est au niveau de ton éducation?

- a) Oui, il est
- b) Non, il n'est pas
- c) Je ne le sais

10. Tu envoys de l'argent à ta famille qui est restée dans ton Pays d'origine?

- a) Oui
- b) Non

11. Tu penses de chercher un travail dans ton nouveau Pays?

- a) Oui
- b) Non

12 . Tu penses de retourner dans ton Pays d'origine?

- a) Oui
- b) Non
- c) Je ne le sais encore

13. Tu penses que dans le future tu te transférera dans un Pays que ne sera pas ce où tu habites maintenant?

- a) Absolument oui (*écrire quel à la question numero 14*)
- b) Probablement oui (*écrire quel à la question numero 14*)
- c) Probablement non (*passe à la question numero 15*)
- d) Absolument non (*passe à la question numero 15*)
- e) Je ne le sais encore (*passe à la question numero 15*)

14. Ecris le nom du Pays:

.....

15. Tu as peur de retourner dans ton Pays d'origine?

- a) Oui
- b) Non

16. En cas la situation dans ton Pays d'origine s'ameliore, tu retournerais?

- a) Oui
- b) Non
- c) Je ne le sais pas

17. De quand tu habites dans ton nouveau Pays, ta situation économique est améliorée?

- a) Oui
- b) Non
- c) C'est toujours la même

18. Tu as laissé des proches dans ton Pays d'origine? (*intendu seulement dans le sens de mari/femme et enfants*)

- a) Oui
- b) Non
- c) Nous vivons tous ensemble dans le nouveau Pays

19. Dans ton nouveau Pays tu vives dans la base de:

- a) Visa
- b) Asile
- c) Aucun de les précédentes

20. Si tu compares ton actuel Pays avec le Pays d'origine, comment est ta situation économique et ton ténor de vie?

- a) C'est sûrement à un niveau meilleur
- b) C'est amélioré
- c) C'est empiré
- d) C'est sûrement à un niveau pire
- e) Je ne trouve pas des différences

21. Si tu compares ton actuel Pays avec le Pays d'origine, comment tu juges les intitutions sociales et l'assurance? (par exemple le systeme scolaire, l'assurance, le systeme sanitaire,)

- a) C'est sûrement à un niveau meilleur
- b) C'est meilleur
- c) C'est pire
- d) C'est sûrement à un niveau pire
- e) Je ne trouve pas des differences

22. Quel est le niveau de ton éducation scolaire?

- a) École primaire
- b) Travailleur spécialisé
- c) École supérieur (aussi des courses avancés)
- d) Université
- e) Je ne suis jamais allé à l'école

23. Combien d'années tu as?

- a) Moin de 15 ans
- b) 15 – 20
- c) 21 – 25
- d) 26 – 30
- e) 31 – 35
- f) 36 – 40
- g) 41 – 50
- h) Plus de 51

24 . Tu as des problèmes avec la langue dans ton nouveau Pays?

- a) Absolument oui
- b) Assez
- c) Pas beaucoup
- d) Absolument non

24. Quelle est ta religion? (*ne pas remplir si tu n'est pas religieux*)

.....

Cette question etait la dernière, merci pour ton temps et les informations données.